AD CASUS CONSCIENTIÆ
DE MANDATO
OLIM
EMINENTISSIMI ET REVERENDISSIMI DOMINI DOMINI
PROSPERI LAMBERTINI
S. R. E. CARD. AC BONONIÆ ARCHIEP.

DEINDE

SANCTISSIMI D.N. PAPÆ
BENEDICTI XIV.
APPENDIX SEXTA,
CONTINENS CASUS RESOLUTOS

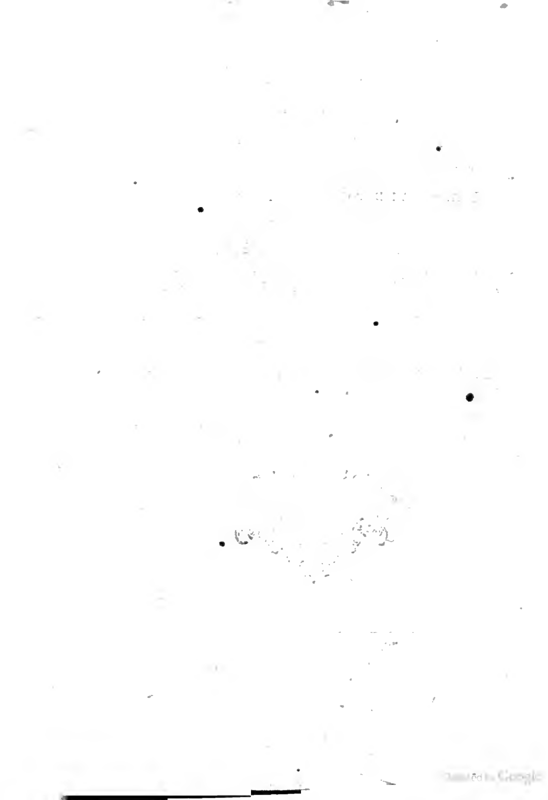
Ab Anno MDCCLXIX. usque ad Annum MDCCLXX. inclusive.

Opus Confessariis, atque animarum curam gerentibus perutile ac necessarium.

VENETIIS,
MDCCLXX.

TYPIS BARTHOLAMÆI OCCHI,
SUPERIORUM PERMISSU.

CASUS IN DIŒCESI

ANNO MDCCLXIX.

Ad resolvendum propositi, nunc vero resoluti.

MENSE JANUARIO.

CAS. I. Tarquinius cum Samuele (ut fama est) usurario contractum societatis inivit; nimirum, mille aureis pro sua virili parte mercaturæ expositis; qua cum sibi quingentos lucro jam obtigisse prænoverit, a societatis contractu resilivit, sed suam Samueli pecuniam deposito custodiendam committit, quod apud se illius periculum amittendæ non leviter pertimescat.

Qu. Primo: Num liceat cum eo societatem inire, de cujus fide, & honestate dubitatur?

Resp. Triplici modo Samuelem, ut usurarium diffamari potuisse, quod est attendendum, ut innotescat quo dubii genere Tarquinius societatem inierit. Potuit enim 1. diffamari ut usurarius facto aliquo transeunte, quatenus contractum aliquando fecerit vere usurarium. Potuit 2. diffamari, pluribus quidem tactis interpolatis, sed in quibus, contractus egerit nomine proprio. Potuit 3. habitualiter diffamari tanquam usurarius, non solum in iis, quæ egit nomine proprio, sed etiam in iis, quæ egit nomine sociorum, vel quatenus solus ipse contrahat sociorum nomine nullo ipsorum inspectore; vel quatenus etiam alii socii, cum ipso contrahentes usurarii sint; nec ullus habeatur, in cujus honestate possit aliquis conquiescere. Hac posita distinctione dico, quod si Samuel primo, vel altero modo usurarius habetur, diffamatio hæc non reddat illicitam societatem Tarquinii. Vel enim sine injuria habitualiter malum præsumere nequit, quem novit semel deliquisse; vel si pluries delinquentem audivit, sociorum fides ipsum tuetur, ne ipsum timeat usurarium in iis etiam contractibus, quos est cum ipso celebraturus. Si

vero tertio modo tamquam usurarius diffamatus est, nullo modo licuit Tarquinio cum ipso societatem inire. Ratio autem est, quod Tarquinius hoc modo operans, operatur, ut ajunt, cum dubio peccati practice practico, dubitans nempe, an Samuelis injustitia determinate influat in eos contractus, quos est cum ipso proxime celebraturus. Operans vero cum dubbio peccati practice practico, graviter peccat. Operatur enim sine coscientia dictante licitum esse, quod agitur, & se exponit periculo graviter peccandi; quod utrumque, peccatum esse, communis est Doctorum sententia.

CAS. II. Qu. Secundo: Utrum Tarquinius in recensito societatis contractu usuræ labem incurrerit, & ad lucri percepti restitutionem, etiam *in Solidum*, teneatur?

Resp. affirmative pro utraque parte, in hypothesi quidem, quod practice dubitans hanc societatem inierit, quam dubitationem confirmare debuit enorme lucrum, quod reportavit. Ratio primæ partis descendit ex dictis. Nam Tarquinius peccavit graviter, quatenus se exposuit periculo committendæ usuræ. Qui autem peccat se exponendo periculo peccandi, ejus peccati fit reus, cujus periculum subit. Ratio secundæ partis desumitur ex communi Doctrina de pluribus in damno illato participantibus. Cum enim unus & idem fuerit contractus Tarquinii, & Samuelis unam & eamdem in utroque parit obligationem; atque adeo, Samuele non restituente, tenetur Tarquinius in solidum restituere. Addo autem, quod cum hæc obligatio nascatur a dubio, pro rata dubii æstimari debebit.

CAS. II. Qu. Tertio: Num saltem Tarquinio liceat suam Samueli pecuniam custodiendam permittere?

Resp. cum distinctione. Si enim Samuel habet aliunde pecuniam, qua usuras exerceat; neque Tarquinius hunc finem sibi proponit, ut Samuel per hoc depositum copiosius per usuras lucretur; sed unice intendit suam pecuniam tutius servare; tunc licite poterit ipsam relinquere Samueli custodiendam; nam in hoc casu utitur ad bonum homine peccatore. Si vero Samuel aut pecuniam aliunde non habeat, aut Tarquinius hunc finem intendat, tunc hoc depositum habit Samueli materiam peccandi, & faciet Tarquinium participem culpæ, quæ est Doctrina Angelici Doctoris 2. v. qu. 78. art. 4. ad 3.

MENSE FEBRUARIO.

CAS. I. THeodulphus Confessarius ex fortuita probati Auctoris lectione in cognitionem venit, se ex ignorantia culpabili absolvisse Pœnitentem ab obligatione restitutionis, & quidem in grave damnum cujusdam Titii Mercatoris.

Qu. Primo: Utrum Theodulphus peccaverit contra proprium munus Confessarii?

Resp. affirmative. Confessarius enim destitutus notitia earum obligationum, quæ per communiora peccata contrahi solent, ut sunt restitutiones bonorum, satisfactiones pro injuria, & alia id genus, neque habet mediocrem illam scientiam, quæ omnino necessaria est ad ea discernenda, quæ debent ab ipso judicari. Quapropter si conscius suæ insufficientiæ ministerio Confessionis se ipsum exponit, gravis culpæ fit reus,

cum

cum perverse, & inique Sacramentali judicio se ingerat, licet imperitus judex, & Doctor ignarus existat.

CAS. II. Qu. Secundo: Utrum possit extra Confessionem de ejusmodi restitutionis obligatione Pœnitentem admonere, quin Sacramentale silentium violetur?

Resp. cum Divo Thoma 4. dist. 21. q. 3. art. 1. quæst. 1. ad 3. absolute loquendo *non esse adhibendum remedium peccatis, nisi eo modo, quo deferuntur; & proinde iis delatis in foro conscientiæ, in eodem foro adhibendum esse*. Quamquam enim manifestatio extra Confessionem facta soli pœnitenti, proprie loquendo non fit fractio sigilli; est tamen, ut inquit Sotus, quoddam genus quasi revelationis, quod sigillum offendit. Dixi absolute loquendo; Nam si pœnitens, vel prior ipse loquatur de hac restitutione, tamquam in Confessione manifestata, vel Confessario petenti det liberam, & expressam licentiam, absque injuria Sacramentalis silentii poterit Confessarius contractum in Confessione auditum cum pœnitente commemorare, atque ipsum admonere de obligatione restitutionis. Quæ sententia inter Theologos nunc est communissima. Quod enim ex veteribus quidam cum Durando opponebant, jus sigilli Sacramentalis non solum pertinere ad pœnitentem, sed etiam ad reverentiam Sacramenti, & Communitatem fidelium, cui pœnitens renunciare non potest, id in re nostra locum non habet. Nam cum agitur de gravi causa, & habetur expressa pœnitentis licentia, cessat ratio secreti naturalis, tollitur odiositas Confessionis, nec Sacramento irrogatur injuria.

An vero pœnitente hanc facultatem denegante possit Confessarius sine fractione sigilli suum errorem corrigere, variant Auctores. Affirmant aliqui cum Suarez disp. 31. sec. 5. n. 3. cum & ex una parte Confessarius proprie non loquatur extra Confessionem, sed solum perficiat, quæ antea inchoata, & imperfecta remanserant; ex altera vero nihil loquatur de Confessione, sed solum emendet malum consilium. Negant vero communius, cum hac etiam manifestatione reddatur odiosa Confessio, quæ odiositas omnino est devitanda.

CAS. III. Qu. Tertio: An si Pœnitens nequeat reperiri, & damnum emergat Mercatori, ad illud resarciendum Confessarius ipse teneatur.

Resp. affirmative. Confessarius enim, qui lata culpa positive deobligavit pœnitentem a restitutione, ad quam tenebatur, actu positivo peccavit contra justitiam, & sicuti consulens damnum censetur causa moralis ejusdem damni, & si nequeat consilium suum retractare, aut alia ratione damnum impedire, tenetur resarcire de suo; ita Confessarius in re nostra, si nequeat pœnitentem adire, suumque errorem corrigere, tenetur omnino resarcire de suo damnum, quod emergit Mercatori.

MENSE MARTIO.

CAS. I. Filibertus Sacerdos inter Missarum Solemnia, dum Canonem dicit, gravissimis angitur scrupulis, ex quo advertit, Subdiaconum plus Aquæ ultra morem in Sacrum Calicem profudisse.

Qu. Primo: Quænam Aquæ quantitas, juxta Ecclesiæ præscriptum, misceri debeat Vino, ut Consecratio Calicis *licite* peragatur?

Resp. Super hac re ante nonum Ecclesiæ sæculum nihil legi a Majoribus consti-

constitutum. Hoc enim permittebatur ministrorum arbitrio; dummodo aqua vinum non superaret. Cum autem abusus irreperent progressu temporis, diversis successive decretis repressi sunt. Sic in Concilio Triburiensi Canone decimo nono statutum est, *duas saltem in Calice debere esse vini partes, tertiam aquæ*, non quod aquæ quantitas tertiam partem necessario debeat æquare, sed quod ad minus debeat vini quantitas esse duplo major, quam aquæ. Ineunte sæculo XIII. Honorius tertius summus Pont. *de Cel. Mis. c. perniciosius*, ad quemdam Archiep. his verbis rescripsit: *Perniciosius in tuis partibus inolevit abusus, videlicet, quod majori quantitate de aqua ponitur in Sacrificio, quam de vino, cum secundum rationabilem consuetudinem Ecclesiæ generalis plus in ipso sit de vino, quam de aqua ponendum, ideoque Fraternitati tuæ mandamus, quatenus id non facias, nec in tua Provincia fieri patiaris*. Idem vero sæculo decimo quinto ab Eugenio quarto statutum in Decreto pro Instructione Armenorum, ubi declarat summus Pontifex: *Aquam modicissimam esse Calici infundendam*. Habetur etiam Constitutio Pii quinti ad Archiepiscopum Tarraconensem, qua nonnullos redarguit, *qui non guttam aquæ, ut fieri debet, sed plus aquæ, quam vini in Calicem infundebant, quod omnino corrigi, & emendari præcepit*. Ad quod emendandum erat olim statutum in quibusdam Ecclesiis, ut Sacri Ministri aquam vino miscendam parvo cocleari primum exciperent, & deinde in Calicem funderent, quem morem adhuc servant Carthusiani. Constat itaque, ex Ecclesiæ præscripto modicissimam aquam esse vino infundendam, ut Calicis consecratio licite peragatur.

CAS. II. Qu. Secundo: Quantum Viri supra Aquam requiritur, ut *valida* sit ejusdem Calicis Consecratio?

Resp. plerosque Scholasticos opinari, quod si in Calice plus esset aquæ quam vini, nulla & irrita foret Consecratio. Auctor vero rei Sacramentariæ lib. 4. c. 2. §. 3. ab his Theologis rationem desiderat, qua hanc sententiam tueantur. Quamquam enim maxima fuerit congruentia, cur Ecclesia præceperit, modicissimam aquam cum vino misceri, quia vinum est materia essentialis Sanguinis consecrandi, aqua vero ad essentiam Sacramenti, & Sacrificii non pertinet; quippe quæ solummodo significat mysticam populi Fidelis cum Christo Capite conjunctionem, convenit autem, ut materia essentialis superet accessoriam; nullum tamen Ecclesiæ Decretum, nulla Majorum occurrit auctoritas, quæ ostendat, irritam fore consecrationem, si vinum aquam non superet. Equidem a Patribus Synodi Triburiensis superius laudatis, & a Summis Pontificibus Honorio III., & Pio V. quorumdam est repressus abusus, qui contra rationabilem Ecclesiæ generalis consuetudinem plus aquæ quam vini in Calice infundebant, sed irritum propterea Sacramentum, ac Sacrificium fieri a nemine dictum.

Quod si aut rationem attendimus, aut Christi exemplum consideramus, nihil inde conficitur. Non ex ratione. Nam licet sit in Calice maior aquæ moles, quam vini, vinum nihilominus est, nec propterea deserit naturam suam, nec spiritus, ac robur deperdit. Quod si vinum est; valide ergo consecratur, quamtumvis aqua præponderet. Non ex Christi exemplo, nam potius summa ejusdem sobrietas, Hebræorum consuetudo, conditio climatis, & vini, quod in eo nascitur, generositas summa, admonere videntur, non modicam aquæ quantitatem fuisse Calici infusam.

Hæc

Hæc sunt argumenta Auctoris laudati, cujus Doctrina si placeat, erit cum ipso concludendum, quod licet in Calice plus aquæ, quam vini reperiretur, peccaret quidem gravissime minister, qui consulto sit ageret, quippe qui comtemneret Ecclesiæ auctoritatem, & praxim; si tamen vera retineretur vini natura, valida esset consecratio.

CAS. III. Qu. Tertio: In ejusmodi animi angustiis quid a Filiberto agendum sit?

Resp. Attendendum esse quem excessum respiciant animi angustiæ, quibus agitatur Filibertus. Vel enim respiciunt excessum aquæ, quæ juxta morem Ecclesiæ debet infundi, ut licita sit consecratio; vel respiciunt excessum aquæ, cujus infusa quantitas juxta superius dicta reddit invalidam consecrationem. Si primum debet acquiescere, ne obmurmuratio illa, quæ ad hunc errorem corrigendum necessaria est, excitet in circumstantibus admirationem, & scandalum pariat. Nam licet hunc morem Ecclesiæ teneatur Sacerdos sub gravi servare, tamen post factum, factum ipsum ratum habet Ecclesia, ne Sacrificii ordo, & adstantium devotio perturbetur; quod etiam apparet in aliis ritibus, qui licet sub gravi præcipiantur, si tamen ex inadvertentia fuerint aliquando variati, fert consuetudo, errores tollerari, ne erroribus aliis cum admiratione corrigantur.

Si vero excessus aquæ, quo angitur Filibertus, reddat invalidam consecrationem, tunc procul dubio nova vini quantitas erit addenda, ne Sacramentum, & Sacrificium in sua essentia vitietur.

MENSE APRILI.

CAS. I. Sunt, qui obmurmurant, ex quo Themistocles Confessarius cum quibusdam spiritualibus fœminis ferme quotidie per plures horas in Sede Confessionali immoratur, dum earum Sacras excipit Confessiones; tum ad Eucharisticam Mensam ferme itidem quotidie illas admittit.

Qu. Primo: An ejusmodi obmurmuratio sit temeraria?

Cum nomine obmurmurationis veniat sermo in malum inclinans, & proximi charitatem offendens, ut innotescat, an hic sermo sit temerarius, animadvertere oportet, an innitatur sufficienti fundamento. Si enim, qui in hunc modum obmurmurant, aliud motivum non habeant, nisi quod videant Confessarium hunc, quotidie in Confessionali sede commorantem, easdem fęminas diutius detinentem, utique obmurmuratio hæc erit temeraria. Actio nempe de se bona est, & suapte natura in bonum sensum facile interpretanda. Qui enim hoc vident, opinari debent, Confessarium hunc animas nactum, quæ spiritu Dei aguntur, instruere ipsas in scientia Sanctorum, iter perfectionis ostendere, atque ad Orationem erudire. Neque refert, quod has præ cæteris, & frequentius, & diutius detineat. Nam, ut egregie ajebat Sanctus Francifcus Salesius, sicuti lapidarii gemmas pretiosiores majori diligentia expolienda aggrediuntur, majusque in iis tempus insumunt, quam facere soleant in aliis lapidibus rudioribus; sic Dei ministri, si animam deprehenderint, tanquam pretiosam gemmam Dei templo facile inferendam, debent ipsam attentius limare, & diligentius custodire.

Si vero in hunc modum obmurmurantes hoc ideo faciant, quod vel videant

deant Confessarium in hac re tempus consumentem, deesse muneribus; quæ graviora sunt, & ad ipsum incumbunt; vel audiunt maritos, vel parentes conqueri, quod fœminæ hujusmodi Confessarii consiliis plus æquo indulgentes, dum in Ecclesia tempus insumunt, familiarum regimini non satis invigilant, sua deserunt officia, sunt aliis gravamini, atque, ut aliquando accidit, otium potius, quam pietatem sequentes de aliorum laboribus vivere satagunt, cum esset laudabilius, quod ipsæ etiam operarentur consilio manuum suarum; tunc utique obmurmurationes hujusmodi suo fundamento non carerent, & nisi excederent in modo, non essent temerariæ.

CAS. II. Qu. Secundo: An Confessarius ratione aliqua imprudenter se gerat?

Resp. hujus quæsiti solutionem ex hactenus dictis facile derivari. Duplex enim differentia, in qua Confessarius, & pœnitentes possunt reperiri, circumstantias designat, quibus attentis de Confessarii prudentia facile judicetur. Addi tamen generaliter potest, obmurmurationes hujusmodi aliquam in Confessario imprudentia sæpe indicare. Si enim in hisce mulieribus dirigendis, etiam quando & sunt sui juris, & ad veram pietatem inclinant, singularitates omnes declinaret, & illis ostendens semitam perfectionis, præ oculis perpetuo haberet, quod est præclare dictum a Divo Bonaventura, esse veram perfectionem, vulgaria quæque, & communia, quæ sui muneris sunt, perfecte servare, compesceret facile querimonias hujusmodi, nec veram devotionem contemptui exponeret, piasque illius consuetudines obnoxias faceret vulgi dicteriis.

CAS. III. Qu. Tertio: An Eucharistica Communio, prout in casu, sit tam frequenter concedenda?

Resp. Communionis frequentiam, si circumstantiis casus accomodanda sit, facile posse determinari. Cum enim mulieres hujusmodi in duplici statu posuerimus, ex dictis clare colligitur, quibus concedenda sit tam frequens communio, quibus neganda. Si vero Confessariis generalis regula tradenda sit, magna statim proponitur controversia, cujus expositionem brevitas hujus resolutionis non patitur. Ad hanc vero litem præcidendam, egregie pro more suo Benedictus XIV. in aureo Opere de Synodo Diœcesana lib. 7. c. 12. legendum, servandumque proponit Decretum, quod jubente, atque approbante Innocentio XI. anno 1679. promulgatum est, cujus hæc verba transcribit: *In hoc igitur Pastorum diligentia potissimum invigilabit, non ut a frequenti, aut quotidiana sacræ Communionis sumptione unica præcepti formula aliqui deterreantur, aut sumendi dies generaliter constituantur, sed magis quid singuli permittendum per se, aut Parochos, seu Confessarios sibi decernendum putet, illudque omnino provideat, ut nemo a Sacro Convivio, seu frequenter, seu quotidie accesserit, repellatur; & nihilominus det operam, ut unusquisque digne pro devotionis, & præparationis modo rarius, aut crebrius Dominici Corporis suavitatem degustet .... Proderit etiam præter Parochorum, & Confessariorum diligentiam, opere quoque Concionatorum uti, & cum eis constitutum haberi, ut cum Fideles ad Sanctissimi Sacramenti frequentiam (quod facere debent) accenderint, statim de magna ad illud sumendum præparatione Orationem habeant; generatimque ostendant, eos, qui ad frequentiorem, aut quotidianam salutiferi Cibi sumptionem devoto studio excitantur, debere, sive laici negotiores sint, sive*

conju-

conjugati, sive quicumque alii, suam agnoscere infirmitatem, ut dignitate Sacramenti, ac divini judicii formidine discant cælestem Mensam, in qua Christus est, revereri, & si quando se minus paratos senserint, ab ea abstinere, seque ad majorem præparationem accingere. Hæc itaque Confessarius attendat, quod cum fecerit, quod in Domino expedire videbitur, libere consulat, & exequatur, vanasque obtrectatorum querelas, qui sibi non similes reprehendunt, nihili faciat.

MENSE MAJO.

CAS. I. GAleatius absque ulla Superiorum facultate libros *in Indice* vetitos, tum editos, tum manuscriptos legit.

Qu. Primo: Utrum graviter peccet?

Resp. Certissimum esse, Galeatium prohibitionis non ignarum, libros vetitos legentem in notabili quantitate, graviter peccare. Quoties enim habemus materiam gravem, advertentiam requisitam ad actum humanum, & legem sub gravi prohibentem, habemus omnia, quæ sufficiunt ad grave peccatum. Hæc autem omnia habentur in casu. Nam ad legem quod attinet, tot occurrunt summorum Pontificum Constitutiones, eæque tam omnibus obviæ, ut eas hoc loco recensere superfluum videatur.

Quæ potius explicationem aliquam postulant hujusmodi sunt. 1. Quod veniat nomine libri 2. An detur in hac lectione parvitas materiæ, & quibus limitibus coercenda. 3. Quæ ignorantia excuset a peccato. Ad quæ declaranda ad 1. dico esse, qui putent cum Sanchez, Layman, aliisque Concionem, Orationem, Epistolam, brevemque Disputationem libros non esse, adeo ut, si sequamur istorum opinionem, neque libri nomine debeat designari quæcumque scriptura, quæ decem foliis sit minor, cujus quidem opinionis hanc afferunt rationem, quod lex odiosa est, libertati humanæ contraria, atque adeo stricte interpretanda de iis solum scriptionibus, quæ proprie veniunt sub nomine libri. Verum opinio hæc nimis laxa videtur, tum quia nuncupatio libri ad errorem disseminandum non refert, quin potius quo scriptura est brevior, eo facilius propagatur, & legitur, atque adeo si virus contineat, facilius etiam legenti propinat; tum quia vel ipsæ theses juxta stylum Curiæ Romanæ libellorum nomine designantur, & Patrum loquendi ratio Sermones, Epistolas &c. libros appellat. Nec valet opposita ratio, nam potius lex hujusmodi favet fidei, & libertati a peccato, atque adeo stricte accipienda.

Ad alterum negant aliqui cum Ugolino dari in hac re parvitatem materiæ, sed ipsam alii communius admittunt, licet varient in ea definienda, cum alii ad lineas, alii ad paginam, alii ad folium ipsam extendant. In hac varietate si quid juvat determinare, commodior erit determinatio illa, quæ non a lectione, sed potius a circumstantiis mensuram desumat, adeo ut attendi potissimum debeat legentis conditio, subversionis periculum, & qualitas materiæ, quæ legitur.

Ad 3. respondeo, notitiam juris & facti ad culpam requiri; esse autem diversimode attendendam, si loquamur de pœna, de qua in sequenti casu disputabimus. Ignorantia enim omnino invincibilis excusat omnino a culpa, & pœna; leviter culpabilis excusat a culpa gravi, & a

pœna ; crassa, & supina excusat quidem a pœna, non autem a gravi culpa.

CAS. II. Qu. Secundo: Utrum aliquam censuram incurrat?

Resp. Attendendas esse super hac re Pontificum Constitutiones, quę in regulis Indicis indicantur, ex quibus colligitur, legentes libros Hæreticorum, hæresim continentes, seu de Religione tractantes; libros Auctoris suspecti de hæresi, expurgatione indigentes, & nondum expurgatos; libros demum agentes de Astrologia, seu divinatione ex astris futurorum contingentium, & a libero arbitrio dependentium, incurrere excommunicationem, reservatam Pontifici. Præterea legendum est monitum, quod in sua Præfatione ad novam Indicis editionem præbet lectoribus in hæc verba Thomas Richinius: „ Jam vero reticendum non putamus, quod non ii dumtaxat libri excommunicationis reservatæ pœna sunt proscripti, qui ab hæreticis compositi de Religione Catholica ex professo agunt, hæresesque docent, quod Litteris Apostolicis &c. statuitur, sed quod ii etiam fere omnes libri hujusmodi pœna proscribuntur, qui post prædictam Alexandri VII. Constitutionem editam die 5. Martii anni 1664. Brevibus, aut Bullis Pontificiis prohibiti indicantur, ut ex ipsis Brevibus intelligi potest. „

Quod vero attinet ad alios libros præsto sunt verba, quæ habentur in regulis Indicis Sacrosanctæ Synodi Tridentinæ jussu editi in fine regulæ decimæ, quæ sunt hujusmodi: *Qui vero libros alio nomine interdictos legerit, præter peccati mortalis reatum, quo afficitur, judicio Episcoporum severe puniatur.* Ex quibus verbis colligitur, horum librorum lectioni nullam esse inflictam excommunicationem, nisi arbitrio Episcopi infligeretur.

CAS. III. Qu. Tertio: Utrum Manuscripta cadant sub *Indicis* prohibitione?

Videretur dicendum, etiam Manuscripta generatim comprehendi sub Indicis prohibitione, cum id suadeat ratio, & auctoritas. Ratio inquam, nam etiam Manuscripta sunt libri, & priusquam ars Typographica esset inventa, libri hæreticorum calamo exarati, ut modo sunt, fuissent prohibiti. Auctoritas vero desumitur ex regulis Indicis. Nam regula 9. hæc habentur: „ Libri omnes, & *scripta* Geomantiæ, Hydromantiæ &c. prorsus rejiciuntur. „ Pariter in regula 10. legitur: „ Eos vero, qui libellos *manuscriptos* vulgant, nisi ante examinati, probatique fuerint, iisdem pœnis subjici debere judicarunt Patres deputati; quibus impressores, & qui eos habuerint, & legerint, nisi auctores prodiderint, pro auctoribus habeantur. „ Tandem in fine ejusdem regulæ ita legitur: Quod si quis libros hæreticorum, vel cujusvis auctoris *scripta*, ob hæresim, vel ob falsi dogmatis suspicionem damnata, atque prohibita legerit, sive habuerit, statim in excommunicationis sententiam incurrat. „

At vero opposita ratio parum nos movet, cum eodem robore facile possit utrique parti favere. Sicuti enim, qui dicunt, Manuscripta comprehendi, utuntur hac ratione: *manuscripta sunt libri*: ita qui negant comprehendi, utentur hac alia: *manuscripta non sunt libri*; atque fortasse poterunt ipsam ex regulis, juris efficacius promovere. Nostra itaque resolutio tota erit ex auctoritate repetenda. Hujus autem vigorem si attente perpendimus, media quadam via incedendum videtur, adeo ut

ut non omnia Manuscripta comprehendantur, sed ea tantum, de quibus fit expressa commemoratio. Cum enim habeamus inter regulas juris, quod exceptio firmat regulam in contrarium, hoc ipso, quod non ubique, neque alicubi generatim in regulis Indicis de Manuscriptis sermo habeatur, dicendum videbitur, ea solum Manuscripta sub hac prohibitione comprehendi, super quæ cadit exceptio, in reliquis vero contrariam regulam esse servandam: Quod vero Indicis regulæ nec ubique Manuscripta commemorent, nec alicubi generatim ipsa comprehendant, facile constabit, si quæ sunt exposita diligentius considerentur. Nam in regula 9. solum est sermo *de scriptis Geomantiæ &c.*, in regula 10. solum est sermo de scriptis ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem prohibitis.

Neque valet, quod in iis verbis ejusdem regulæ 10. *Qui libros manuscriptos vulgant &c.* nulla appareat exceptio: Exceptio enim, quæ non apparet in iis verbis, colligitur ex contextu sermonis. Ea quippe regula tota est, ut animadvertat in Impressores librorum, legesque statuat, quibus subjacere debent, ne libros imprimant aut fidei, aut moribus noxios; quæ leges cum facile eludi possent, si ad evadendam hanc animadversionem Manuscripta adhiberentur ad hujusmodi divulgationem, fuit propterea sapientissime provisum, & cautum, ut Vulgatores hujusmodi libellorum iisdem pœnis subjicerentur, ac Impressores. Quæ prudens provisio satis ostendit, etiam in hac parte suam exceptionem haberi.

MENSE JUNIO.

CAS. I. **F**Ridericus Parochialis Beneficii Patronus, cum ei sit in animo eligendi in novum Parochum quemdam Capellanum, consulit illius Plebanatus Archipresbyterum, qui de eodem Capellano talia revelat, ut Fridericus ab illo eligendo penitus amoveatur.

Qu. utrum teneatur Archipresbyter ad aliquam damni recompensationem?

Resp. Fridericum secreto inquirentem ab Archipresbytero idoneitatem Capellani a se eligendi, sui muneris partes explevisse. Communicant enim, ut inquit Tridentinum sess. 24. c. 1. alienis peccatis, & graviter peccant, qui non eligunt digniores, & quos magis utiles Ecclesiæ noverint: qua de re Patronis incumbit eligendorum merita, nisi aliunde ea habeant satis perspecta, diligenti inquisitione perpendere, iisque perpensis *non precibus, vel humano affectu, aut ambientium suggestionibus, sed eorum exigentibus meritis* ad electionem venire. Si autem peccasset Fridericus inquisitionem omittens, peccasset etiam Archipresbyter non revelando inquirenti, quæ Capellanum reddebant indignum, aut minus idoneum, adeo abest, ut suapte natura ea revelando injustitiam commiserit, atque ad restitutionem teneatur.

Dixi suapte natura, nam potuit Archipresbyter excedere in modo, vel manifestando falsa, vel crimina occulta sic revelando, ut injuste removeret suum Capellanum ab hac electione. Si excessit revelando falsa, tunc utique contra justitiam peccavit, atque ad restitutionem tenebitur. Nam licet Capellanus non haberet jus ad electionem, habebat tamen jus, ne iniquis artibus ab ipsa impediretur, quod impedimen-

tum cum habuerit ab Archipresbytero, passus est damnum, quod Archipresbyter arbitrio prudentum resarcire debebit.

Si vero excessit, vera quidem revelando crimina, sed occulta, respondeo cum Lessio lib. 2. c. 12. disp. 18. vel ita revelavit, ut sequuta sit infamia apud plures, vel revelavit soli Collatori. Si priore modo, & illa infamia sit causa, cur Fridericus non conferat, alias collaturus, tenebitur restituere, quia per injuriam fuit damni causa. Si secundo modo, non tenebitur, quia quando agitur de officiis, & beneficiis, jus est ea patefacere, quæ hominem minus habilem, & collationem minus decoram efficiunt. Hac enim de causa sumi solent informationes occultæ. Ratio autem est, quia non est iniquum id patefacere, cujus ignoratio redderet involuntariam collationem, sed ignoratio horum criminum redderet involuntariam collationem, ergo per ipsam nulla committitur injustitia, nec ulla oritur obligatio restituendi.

CAS. II. Gabinius in iis reperitur circumstantiis, ut proximo, cui *graviter* detraxit, nequeat famam restituere, nisi saltem *leviter* mentiatur; dicendo scilicet, id, quod opposuit proximo, esse *falsum*, quamvis re ipsa *verum* sit.

Qu. Primo: Quid sentiendum in hac re?

Resp. certissimum esse, quodlibet vel leve mendacium esse ab intrinseco malum, & cum nulla ratione, in nulla circumstantia possit cohonestari, neque licitum erit ad restituendam famam proximi, graviter læsam. Adverto tamen, posse Gabinium famam proximi restituere adhibendo æquivocationem. Quamquam enim prohibitus sit usus restrictionis pure mentalis, gravi tamen interveniente causa, non est prohibita æquivocatio, quæ aut ex verbis, aut ex circumstantiis possit intelligi. Plures autem sunt modi, qui ab Auctoribus recensentur ad æquivocationem in re nostra licite usurpandam. Qui enim vera crimina manifestando, graviter detraxit proximo suo, potest dicere 1. cum Divo Thoma — Mihi credendum non est in eo, quod dixi, nam fatue, & perperam dixi. 2. cum Jo: Major. — Quando id dixi, verum putabam, sed adhibita diligentia inveni, me male, & stulte id affirmasse. 3. cum Medica — Cum tale crimen revelavi, non bene adverti, postea enim deprehendi, me fuisse deceptum. 4. cum Bannis — Nesciens quidquam mali de illo homine (nesciebat enim ad revelandum) ex passione dixi tale crimen. 5. cum Rebel — Erravi in hac re, mihi non credatis, (errant enim omnes, qui operantur malum, Prov. 14.) 6. cum eodem — Ignoranter locutus sum (omnis enim peccans est ignorans.) 7. cum Molin. — Quod dixi non credas, nam ex mea malitia id dixi.

At vero facile video, has loquendi rationes, utiles quidem futuras apud idiotas, & simplices, sed apud astutos, & doctos fortasse perniciosas. Nam cum noverint, retractari debere eum, qui proximum infamavit, si audiant adhibere hujusmodi tergiversationes, potius certiores fient de criminis veritate. Quapropter, ut apud istos, qui proximum infamavit, famam restituat, sunt qui putant, adhuc liberius dicere posse, se falsum dixisse, & vere protulisse mendacium, intelligendo scilicet de falso practico, sicuti omnis actus, legi divinæ difformis, vocatur falsitas; & omnis voluntas recta, veritas appellatur. Revera enim etiam in Sacris Litteris peccatum passim appellatur mendacium, & opus bonum dicitur veritas. Sic ps. 4. *ut quid diligitis vanitatem, & quæritis men-*

mendacium, ideſt peccatum? & Jo. 3. *Qui facit veritatem* [ideſt opera bona] *venit ad lucem*.

His itaque modis utatur Gabinius ad famæ reſtitutionem, quibus ſi videat, ſe uti non poſſe, niſi mendacii labem incurrat, non ſibi putet licere mentiri.

CAS. III. Qu. Secundo: Utrum hic locum habeat effatum illud: *De duobus malis minus eſt eligendum?*

Reſp. Quæſtionem hanc definiri non poſſe, niſi primum in caſu expoſito declaretur, ex duobus malis, quæ invicem comparantur, quodnam dicendum ſit *minus*, quodve *majus*, videatur. Vel enim in mendacio conſideratur ratio vera mendacii, adeo ut neceſſarium omnino ſit ſaltem leviter, ſed vere mentiri ad famam proximi reparandam; vel mendacium aſſumitur, prout improprie cum æquivocatione confunditur, quæ in caſu, cum ex verbis, aut circumſtantiis detegi poſſit, omni poteſt peccato carere. Pariter cum diſputatur de fama proximi, vel poteſt conſiderari actualis injuſta læſio ejuſdem fama, vel poteſt conſiderari damnum famæ jam amiſſæ. Hoc poſito ſi quæſtio hiſce terminis proponatur: *licet ne vere mentiri ſaltem leviter ad famam proximi reparandam juxta illud effatum: de duobus malis minus eſt eligendum?*

Reſp. negative; neque hoc effatum in quæſtione propoſita locum habet, nam mendacium eſt majus malum, quam malum impediendum per famæ reparationem. Eſt, inquam, majus malum mendacium, quam malum impediendum per famæ reparationem, cum, utpote intrinſece malum, ſicuti fornicatio, ratione ulla cohoneſtari non poſſit. Nec refert, malum quoque eſſe læſionem famæ injuſtam, nam in caſu læſio famæ jam præceſſit, & huic læſioni non comparatur mendacium, ſed damno famæ jam amiſſæ. Quam ob rem dato etiam, quod eſſet minus malum injuſta læſione famæ leve mendacium, tale non eſt in caſu noſtro; nam leve mendacium eſt malum culpæ, damnum vero illud ex culpa tantum conſequitur. Quod ſi mendacium intelligeretur nomine minoris mali, locum potius haberet effatum aliud, *non ſunt facienda mala, ut veniant bona*, juxta illud Apoſtoli ad Rom. 3. 8. *non faciamus mala, ut veniant bona, quorum damnatio juſta eſt.*

Quid vero dicendum, ſi ſola æquivocatione poſſit obtineri amiſſæ famæ reparatio, & an in hoc caſu dictum effatum locum habeat, ſatis, ut arbitror, ex ſuperiori reſolutione deſcendit. Cæterum generalius reſpondeo, juxta communem acceptionem, qua illud effatum a Theologis uſurpatur, ſecundum ejus conſectaria caſum hunc reſolvi non poſſe. Oporteret enim, quod inter mendacium, & famæ reſtitutionem eſſet alterutrum neceſſario eligendum, quod in re noſtra verum non eſt, ut diſputat Boſſius Parte 2. tit. 1. §. 36. ſeq.

MENSE JULIO.

CAS. I. Parochus uſque eo pro Majeſtate Domus Dei exardeſcit, ut totus in eo ſit, quod ejus Eccleſia picturis, ſculpturis, auro, pretioſiſque Supellectilibus exornetur; tantamque quotannis pro ſolemniori Feſtorum celebritate impenſam agit, ut tandem parum ei ſuperſit, quod det pauperibus.

Qu. utrum agat ejuſmodi Parochus juxta Canonicas Sanctiones.

Resp. negative. Nam licet Parochus Ecclesiæ decus decentia omni, atque munditia debeat procurare, Sanctorumque memoria ea devotione recolere, quæ animos Fidelium ad pietatem accendat; præcipue tamen de Pauperibus debet curam habere. Sancti (ut egregie Chrysost. super Matth.) *non gaudent, quando ex illis pecuniis honorantur, in quibus pauperes plorant*. Constans enim hæc fuit a primis usque temporibus Ecclesiæ sententia, & universalis Patrum Doctrina, cui perpetuo se conformarunt Pastores omnes, quorum memoria in benedictione transivit ad posteros. Novimus nempe, juxta hanc traditionem res Ecclesiæ esse vota Fidelium, pretia peccatorum, & pauperum patrimonia. Canonicas vero Sanctiones fuse prosequitur Gibertus tract. 12. de bonis Ecclesiæ. Genuensis in Man. c. 48. Franciscus Leo punct. 1. c. 15. Squillant. part. 1. c. 7., & alii passim, ad quos lectores remitto, cum superfluum videatur fusiori calamo prosequi, quæ ubique sunt obvia.

Verum neque hac diligentia opus est Parocho, ut sui muneris partes facile agnoscat. Est enim opportune provisum in Synodo Diœcesana, in qua lib. 3. c. 3. leguntur hæc verba: *Cæterum superfluos Ecclesiæ reditus in pios usus noverint expendendos: pupillorum, viduarum, egenorum necessitatibus quam fieri potest consilio, & eleemosynis consulant, memores, Christum Dominum in Evangelio dixisse, quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Illudque Prophetæ reformident: Væ Pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos, nonne greges a pastoribus pascuntur? Omnem avaritiæ suspicionem supprimant, & quamvis ordine charitatis a natura propinquos amare doceamur, sit moderatus amor, non cura pro domesticis cumulandi*.

CAS. II. Albericus Parochialis Ecclesiæ Œconomus constanter renuit, quod Euphemia ejus Parochiana ab alio Parocho in Matrimonium conjungatur; atque id *principaliter* negat, ob lucrum, quod amitteret nuptialium oblationum, si eidem Matrimonio *personaliter* ipse non adesset.

Qu. An obstinatus Alberici dissensus dici possit simoniacus?

Rosignolius contr. 8. de Sim. præn. 16. proponit hunc casum: An Parochus concedens facultatem alteri Sacerdoti assistendi Matrimonio, ea adjecta conditione, ut si eidem Delegato aliquid pretio æstimabile per Contrahentes conferatur, id ipsum, vel saltem illius partem teneatur sibi conferre, an, inquam, hic Parochus per hanc conditionem incurrat simoniam; atque hunc casum ita resolvit: — Quod si illud exigatur tanquam pretium illius facultatis delegato concessę, utique committatur simonia, si vero illud sibi reservet tanquam extraordinarium emolumentum, quod ex gratuita Contrahentium donatione pro tali munere assistentiæ quandoque confertur, non esset simonia. — Ex hac resolutione, pro qua citantur ab ipso Silvester, Suarez, & Ugolinus, facile apparet, obstinatum Alberici dissensum dici quidem posse simoniacum, si lucrum respiciat tamquam pretium assistentię, secus vero si ipsum intendat vel ratione congruæ sustentationis, vel ratione consuetudinis, quam in hac Diœcesi introductam videmus.

At vero obstare facile poterit particula illa *principaliter*, quasi eadem attenta simoniaca labes vitari non possit. Nam Innocentius XI. cum num. 45. damnasset asserentes, non esse simoniam dare temporale pro spirituali, quando temporale non datur tanquam pretium &c., n. 46. hanc quoque sententiam proscripsit. — *Et id quoque locum habet, etiamsi* tem-

temporale sit principale motivum dandi spirituale, imo etiam si sit finis ipsius rei spiritualis, sic ut illud pluris æstimetur, quam res spiritualis. Ex qua proscriptione sit possumus argumentari: Cum temporale est principale motivum dandi spirituale, committitur simonia; ergo etiam committitur, cum temporale est principale motivum negandi spirituale, ut in casu nostro contingit, nam Albericus principaliter negat assensum, ne lucrum amittat.

Verum respondeo, damnatam propositionem nobis non adversari; Licet enim Albericus principaliter intendat lucrum, non ipsum tamen intendit ut pretium assistentiæ, sed, ut vidimus, vel ratione congruæ sustentationis, vel ratione consuetudinis, quæ quidem intentio non est simoniaca. Sic v. g. qui dat stipendium pro Missa principaliter intendit Missam, nec tamen hæc intentio est simoniaca, quia Missam non intendit ut pretium stipendii, sed in ipso stipendio sibi tantum proponit sustentationem Ministri. Porro in damnata propositione licet habeantur ea verba *temporale motivum*, tamen ut adnotant Viva in dic. prop. & Salm. 1. 2. perinde est ac si diceretur *temporale pretium*. Quando enim dantur res spirituales principaliter propter rem temporalem, non dantur omnino gratis; sed practice dantur cum aliquo pacto implicito imponendi alteri novam obligationem, atque ita motivum in pretium convertitur. Quapropter, qui ex ipsa propositione vellet contra nos argumentari, deberet ita procedere. — Cum temporale est principale pretium rei spiritualis, committitur simonia; ergo a pari cum lucrum temporale habetur ut pretium assistentiæ, cujus facultas principaliter negatur, ne hoc lucrum tanquam ejus pretium amittatur, committitur simonia. In hoc enim argumento vera utique esset consequentia; at nemo non videt, quam diversa sit nostra ratiocinatio, quæ in hoc tantum resolvitur, ut liceat Alberico ratione propriæ sustentationis, atque ad servandam consuetudinem sibi favorabilem pro nuptialibus hisce oblationibus cum alio contendere, quod omnes concedunt.

CAS. III. Magna est concertatio inter Parochum, & Capellanum, utrum Mulier uxorata, seu Vidua, vivente ejus Patre, adhuc remaneat sub ejusdem Patris potestate.

Qu. Quid juris in hac re?

Resp. Patriam potestatem definiri a Rosignolio c. 2. n. 3. *Jus radicaliter a natura insitum, & per jura civilia modificatum, quod habet Pater in Filios, eorumque bona ex vi legitimæ generationis.* Patria enim potestas vel potest considerari relate ad aliqua munera, & obsequia naturalia, quæ scilicet natura ipsa ex vi naturalis generationis omnibus indidit; vel potest considerari in ordine ad aliqua specialia munera, quæ per jus civile fuerunt specialiter inducta. Hac posita distinctione ad propositam quæstionem respondeo, attentis iis, quæ in jure naturali radicem habent, certissimum esse, Uxoratam & viduam, Patre adhuc vivente, sub ejus potestate remanere; attentis vero iis, quæ a jure civili proficiscuntur, attendendum esse, quid jura ipsa disponant. Id porro inquirentes sustinent communius Doctores, attento jure communi filiam transeuntem ad nuptias a Patria potestate non eximi, quamquam non negent, quod si alicubi vigeant jura municipalia, ipsas eximentia, hæc debeant suum effectum habere, sicuti effectum habent apud Hispanos, & Gallos, ubi vigent hæc jura, ut Sanchez testatur.

Quod autem jus commune ita disponat, ostenditur, 1. ex generali extensione Patriæ potestatis, in qua etiam Filiæ uxoratæ comprehenduntur; §. enim *qui igitur 3. instit. de Patria potestate* de Masculis, & Fœminis, nulla exceptione facta, generatim fit mentio, legitur enim. *Qui igitur ex te, & uxore tua nascitur, in tua potestate est. Item qui ex Filio tuo, & uxore ejus nascitur, idest nepos tuus, & neptis æque in tua sunt potestate, & Pronepos, & Proneptis, & deinceps cæteri.* Ostenditur 2. ex peculiari dispositione, qua de uxoratis fit sermo; & expresse deducitur *ex l. si uxorem, c. de condit. inser.*, ubi relictum alterius uxori, quæ tempore nuptiarum fuerit sub Patria potestate, acquiritur ejus Patri, secus si tempore earumdem nuptiarum fuerint a Patre emancipata, quod signum evidens est, ratione nuptiarum non amitti potestatem Patris in Filiam, quia secus legatum hoc non pertineret ad Patrem.

Obstare tamen videtur Apostoli auctoritas, qui ad Cor. 7. inquit: *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir.* Et rursus *Præcipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere.* Verum respondeo cum Rosignolio laudato capite n. 18., hujusmodi verba non ferire patriam potestatem, sed tantum referri ad obsequia Matrimonialia; cæteroquin nec Masculi nubentes subjicerentur patriæ potestati, cum ipsi quoque subdantur potestati uxoris, afferente eodem Apostolo: *similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.* Quod igirur Mulier potestati viri subdatur, est solum intelligendum quoad debitum carnis, & alia munera Matrimonialia, quæ patria potestate turbari non debent. *Si enim*, ut notat Glossa, *non velit turbare matrimonium, sed patriam potestatem modice exercere, non obstabit ei hæc exceptio, sed agere poterit cum effectu.*

Hæc porro, quæ diximus de Uxorata, probant etiam de Vidua. Si enim per nuptias, quamquam fiat subdita viro, non eximitur Mulier a patria potestate, multo minus eximi poterit, cum illo defuncto, ab ejus subjectione liberatur.

MENSE AUGUSTO.

CAS. I. Completa decennali cujusdam fundi locatione, Conductor repetit a Titio ejusdem fundi Domino omnes impensas, quas ipse egit, quibus scilicet fundum ipsum & Ædificiis, & Plantationibus meliorem fecit, & reddidit ameniorem. Titius vero firmiter negat earumdem impensarum refectionem, cum illas Conductor egerit *se penitus inconsulto.*

Qu. Pro qua parte pugnet ratio?

Resp. rationem pugnare pro Conductore, si tamen intelligatur cum debitis exceptionibus. Docent enim communiter Doctores, Locatorem obligari ad refundendas expensas, tam necessarias, quam utiles a Conductore in rem locatam factas, & duraturas etiam post finitam locationem. Probant autem textu clarissimo in *l. Dominus* §. 1. *ff. hoc titulo* 16. *Si in conducto fundo Conductor sua opera aliquid necessario, vel utiliter auxerit, vel ædificaverit, & instituerit, cum id non convenisset ad recipienda ea, quæ impendit, ex conducto cum Domino fundi experiri potest.* Addunt vero rationem, quia illa melioramenta, sive neceſ-

necessaria sint, sive dumtaxat utilia, quando inserviunt vel in perpetuum, vel ultras tempus conductionis, cedunt in utilitatem rei locatæ, & Locantis, ergo per eumdem sunt compensandæ. Tenet consequentia, quia nemo tenetur propriis expensis rem meliorem facere, nec de alieno commodo incommodum reportare, sed potius, ut habemus in regulis juris §. in *6. qui sentit commodum, par est, ut sentiat onus*.

Non refert autem, quod Conductor, ut habetur in casu, Domino inconsulto, fecerit hujusmodi expensas. Jura enim, ut vidimus, cum dant Conductori actionem in Dominum ad repetendas expensas, solum loquuntur de qualitate expensarum, neque requirunt præviam Domini approbationem, quæ quidem si præcessisset alio etiam titulo teneretur, nec ulla esset difficultas. Preterea censendus est Dominus sempre velle, & optare sui fundi meliorationem, quam propterea procurans Conductor, illius voluntatem suo jure præsumit. 3. Id ipsum exposcit locationis natura. Locatio enim, & conductio est unus idemque contractus in utilitatem, & commodum utriusque Contrahentis institutus, & sicuti teneretur Conductor ad damni satisfactionem, si domos, & vineas antea plantatas destrueret, ita potest exigere expensas, si novas ædificet, & plantet.

Dixi autem adductam rationem cum debitis exceptionibus esse intelligendam. Primo enim, cum casus loquatur de expensis, quæ fundum reddunt & meliorem, & amæniorem, distinguere oportet. Vel enim eædem expensæ faciunt fundum meliorem simul, & amæniorem; vel aliæ meliorem faciunt, aliæ amæniorem. Si primum valebit a fortiori exposita ratio. Si secundum, cum hujusmodi expensæ sint potius voluptuosæ quam utiles, non erunt ex iis, quas Dominus reficere teneatur, ut passim Doctores.

Præterea animadvertere oportet, quod hujusmodi expensæ excedentes non sint, & Domino admodum graves, quia in hujusmodi gravibus expensis in melioramentis non necessariis, sed tantum utilibus, non præsumitur voluntas Domini, sed potius dissensus; nam graves expensas, & modum excedentes consuluisset Dominus ipse, aut fecisset de suo, si easdem voluisset. Quamquam vero in hac circumstantia non tenetur Dominus incommodum subire, ut satisfaciat, tenetur tamen satisfacere, qua parte commodum sentit, ut esset vel locationem prorogando, donec Conductor indemnis evaserit, vel tamdiu in eum refundendo illud incrementum pensionis, quod propter illius expensas reportaverit ex alia locatione. Quod si, quæ melioravit Conductor, sine præjudicio fundi possit asportare, libere poterit. Ita Reb. aliique passim.

CAS. II. Aristides Filiusfamilias nonnullos invenit deperditæ conscientiæ homines, qui, iniquissimo pacto fænore, mutuant ei ingentes pecuniæ summas, & quidem, ut vivat luxuriosius.

Qu. Primo: Num Aristides, defuncto Patre, juxta jus civile ejusmodi debita persolvere teneatur?

Resp. negative, nam Filiusfamilias beneficio legis a solutione hujus debiti solvitur etiam post mortem Patris, licet ipsum contraxerit post annum vigesimum quintum; atque id locum habet non solum pro foro externo, sed etiam in foro conscientiæ; imo licet renunciaverit ejusdem legis beneficio, & juramento se adstrinxerit ad solvendum, non

pro-

propterea tenebitur, quæ omnia ex ordine declarantur. Principio enim, quod beneficio legis ab hac solutione solvatur clarissime infertur ex Senatus Consulto Macedoniano, quo cautum est, ut Filiusfamilias ex mutuo accepto efficaciter conveniri non possit, sed perpetua exceptione Senatus Consulti tutus sit non solum ipse, sed etiam Pater, si peculium Filii possideat, imo etiam Fidejussores, nisi donandi animo intercesserint, ut inter cæteros videre est apud Layman *lib. 3. de just. tract. 4. c. 25.*

Quod vero ab hoc debito liberetur etiam Patris morte secuta, descendit ex fine ejusdem Senatus Consulti. Hoc enim jus, ut adnotat Rosignolius *cont. 3. de mutuo præn. 4.* non solum inductum est in pœnam mutuantium, sed etiam in favorem Parentum, quorum indemnitati voluit Senatus consulere, ne Filii, ut ære alieno se citius liberarent, ansam caperent conspirandi contra Parentes. Sed hæc occasio oritur ex ipsa celebratione contractus, quo tempore Parentes supponuntur vivere. Ergo hoc jus ipsam obligationem in initio supponitur extinguere. Obligatio autem semel extincta non amplius reviviscit.

3. Eadem ratione id ipsum ostenditur, licet Filii vigesimum quintum annum excesserint: nam per hoc occasio non tollitur, qua possint mortem Parentibus intentare.

4. Id verum est etiam in foro conscientiæ; nam lex hujusmodi publica auctoritate inducta est, atque justa. Lex autem justa non solum in foro externo obligat, sed etiam in interno. Intellige tamen, si pecunia credita consumpta sit, & inde Filius locupletior non sit factus, nam tunc tenebitur alia ratione, ut observat Layman loco citato. Certum enim est, quod lex civilis potuerit tum in odium, & pœnam fœneratorum, tum etiam ob Reipublicæ commodum ita statuere, ut tam extra judicium, quam in judicio, scilicet in utroque foro, exceptio Creditoribus opponi queat ad Filiifamilias liberationem.

5. Quod solvere non teneatur, licet beneficio legis renunciaverit ex dictis descendit. Hoc enim Senatus Consultum non solum est conditum in favorem Filiorum, sed multo magis in favorem Parentum, ne scilicet eorum mors ob restitutionem talis mutui a Filiis intentetur. Nemo autem renunciare potest privilegio, quod in aliorum favorem, & in odium delinquentium invectum est, ut habet Lugo *Tom. 2. disp. 25. sect. 1.*

Restat ultimum, quod neque teneatur posito juramento; qua in re adversantes habemus Lessium, Covarruviam, aliosque, quorum ea est ratio, quod juramentum factum in alterius favorem servandum, sit quando absque peccato servari potest, sicut in casu servari posse contendunt. Nihilominus dico ex iis, quæ diximus, etiam ostendi, Filiumfamilias non teneri ad restituendum, licet juraverit. Quilibet enim Filiusfamilias ad facilius obtinendum mutuum posset in fraudem legis juramentum interponere, atque ita semper haberetur periculum intentandi mortem Parentibus, pro quo periculo de medio tollendo Senatus Consultum divulgatum est. Præterea hoc Senatus Consultum vim habet etiam in foro conscientiæ; adeoque, ipso stante, juramentum non solum est contra leges civiles, sed etiam contra bonos mores, contra bonum commune, & contra jus, quod habent Parentes per talem legem acquisitum, atque adeo sine peccato servari non potest; qua posita animadversione corruit ratio, quæ in oppositum afferebatur. Ita cum Ferrar.

v. *Mutuum*, citato Panormitano, Innocentio, & aliis.

CAS. III. Qu. Secundo: An ad id teneatur jure naturæ.

Respondeo absolute loquendo, Aristidem teneri jure naturæ ad hæc debita persolvenda; cautum tamen esse jure positivo, ut non solvens non faciat contra jus uaturale. Quamquam enim jus positivum, juri naturali præjudicare non possit, ipsum in aliquo derogando, potest tamen apponere circustantiam ex parte objecti, qua posita desinat esse de jure naturali, quod tale foret ea circumstantia seclusa. Manifestum hoc est in lege præscriptionis. Fit enim hac lege, ut qui bona fide possedit aliquid alienum toto tempore dato ad præscribendum, eo tempore elapso, possi illud retinere, licet resciat esse alienum, quod tamen, seclusa lege præscriptionis, esset contra jus naturale. Sic in re nostra, attento jure naturæ, quod in aliis contractibus servari videmus, deberet Aristides hæc debita solvere; accedit Senatus Consultum Macedonianum, lege interposita ostendens, in hac circumstantia solutionem hujusmodi ad jus naturale non pertinere, cum revera non sit de jure naturæ fœnæratorum vitia tueri, & vitam Parentum periculo exponere; atque adeo ab hac solutione hujus legis vigore deobligatur.

Quod porro Aristides de jure naturæ ad hæc debita persolvenda teneatur, ex ipso Senatus Consulto duplici ex capite ostenditur. I. Enim si Filiusfamilias solvat ejusmodi debitum, aut ejus loco vel Fidejussor, vel Pater, solutio est valida, neque ita solutum repeti potest. Ratio autem est, quoniam revera erat debitum, esto dum exigebatur locum haberet exceptio. Quomodo vero erat debitum, nisi quatenus obstringebatur ab ipso jure naturæ.

Præterea, quod Senatus Consultum solam apposuerit circumstantiam, qua posita ostenderetur, solutionem hanc de jure naturæ amplius non esse, facile patet ex exceptionibus variis, quas patitur hoc Senatus Consultum, ex quibus cognoscitur, quod si casus ponatur extra hanc circumstantiam, statim reviviscit jus naturale. Octo enim sunt casus, in quibus hæc lex locum non habet. 1. Si Filiusfamilias pecuniam accipiens habeat peculium castrense, vel quasi castrense. 2. Si fuerit miles. 3. Si publice videatur sui juris. 4. Si pro altero sui juris fidejussit, nisi id fecerit in fraudem. 5. Si mutuum acceperit jubente Patre, aut consentiente. 6. Si fuerit ipsi pecunia credita, dum legationis, aut studiorum causa alibi degeret. 7. Si pecuniam vertit in bonum Patris. 8. Denique si fuerit a Patre negotiationi præpositus, quia ipsi præsumeretur mutuandi facultas concessa. In quibus limitationibus cum in integrum restituatur solvendi obligatio, satis declaratur, absolute loquendo vigere adhuc jus naturale. Vid. Mol. tract. 1. disp. 4.

MENSE SEPTEMBRI.

CAS. I. Tiberius petit ab Alcibiade ejus Primogenitam in uxorem: Veruntamen cum Alcibiades probe sciat, Tiberium in rebus suis esse hominem inconstantissimum, eidem Primogenitam suam promittit in Sponsam, adjecta tamen, & ab ipso Tiberio acceptata conditione per modum pœnæ, ut si absque ulla rationabili causa a Sponsalibus resiliat, 100. aureos in pœnam vel sibi, vel Sponsæ ipse persolvere

vere teneatur. Contigit autem, ficut in cæteris, de promiffis Sponfalibus Tiberium pœnitere.

Qu. Primo: Utrum a promiffis Sponfalibus *irrationabiliter* refiliendo Tiberius peccet graviter?

Refp. Doctores omnes communiter tradere, Sponfalia obligare fub culpa læthali, fi Gratianum excipias, & Abbatem Panormitanum, qui oppofitum probabile exiftimant. Eft autem clariffima ratio, Sponfalia per fe loquendo fub mortali obligare ad promiffionem implendam, cum ex mutuo contractu, & onerofo, fi materia fit gravis, gravis quoque nafcatur obligatio juftitiæ. Sunt autem Sponfalia contractus mutuus, & onerofus inter Sponfum, & Sponfam, & materia eft gravis. Nafcitur ergo ex Sponfalibus obligatio gravis, & fub mortali, a qua, qui recedit gravem affert injuriam alteri Sponfo, & graviter peccat. Nec obeft, quod *l.* 1. *C. de Sponf.* habeatur, quod *alii defponfata renunciare conditioni, & alteri nubere non prohibetur*. Hanc enim fententiam per Canones correctam effe, auctor eft Sanchez *lib.* 1. *de Sponf. difp.* 25. Tiberius ergo a Sponfalibus irrationabiliter refiliens graviter peccat.

CAS. II. Qu. Secundo: utrum in cafu appofitam pœnam ipfe perfolvere teneatur?

Refp. magnam effe fuper hac re Auctorum concertationem, quorum pars maxima teneri negat, maxima affirmat. Sed quoniam, qui negant vix ullum afferunt rationis momentum, & folis innituntur juribus, quæ indifcriminatim conventiones hujufmodi & prohibent fieri, & irritant factas, ne matrimonii libertas lædatur, quin peculiariter verbum faciant de injufte refilientibus; quin vero affirmant, & habent potiora momenta rationum, & refolutionem reftringunt ad eam circumftantiam, in qua quis injufte refiliat; videtur propterea juxta horum fententiam rationes, & jura commodius attemperari. Quapropter cum iftis affirmo, teneri Tiberium in cafu expofito pœnam perfolvere.

Probo autem, quia in primis hujufmodi pœnæ impofitio nec juri naturali, nec bonis moribus adverfatur, cum potius ad id inducat, quod honeftum eft, & debitum ex juftitia. Deinde impofitio hæc matrimonii libertatem non tollit. Hæc enim libertas ad injufta, & peccaminofa non eft, fed ad jufta, & rationabilia. Suppofita autem obligatione per fponfalia contracta, injuftum effet ab eadem recedere fine caufa legitima; atque ita non eft libertas ad recedendum, cum nulla fit ad peccandum libertas. Id ipfum confirmat praxis Ecclefiæ, quæ injufte refilientem a fponfalibus graviffimis pœnis, & cenfuris impellit ad contrahendum Matrimonium. Si autem metus pœnarum hujufmodi Matrimonii libertatem non tollit, neque ipfam tollet metus pœnæ pecuniariæ pro injufte refiliente in celebratione contractus appofitæ, utraque enim pœna gravis eft, & apta movere. Neque obeft, quod una apponatur per Ecclefiam, altera vero privata auctoritate, nam abfolute verum non eft, quod privata auctoritate non poffit incuti metus, quando mutuo confenfu objectum talis metus ex jufta caufa inducitur, ut evenit, quando incutitur contra refilientem injufte; quod eft conforme cum juri naturali, tum pofitivo.

Opponunt vero oppofitæ fententiæ Patrocinatores, jura interdicentia hujufmodi pœnæ appofitionem, loqui diftincte, & indefinite etiam pro injufte refilientibus effe accipienda. Huic tamen objectioni eft obvia refpon-

responsio, quia jura citata, quamvis indistincte loquantur, secundum modum significandi, secundum subjectam materiam, & secundum rationem formalem motivam, ob quam condita sunt, sunt restringenda. Cum igitur jura illa conventionem pœnalem proscribentia, eo unice tendant, ut auferant violationem libertatis injustam, non autem voluntatis determinationem constitutam per consensum proprium, & liberum eorumdem Contrahentium; hinc est, quod dumtaxat restringi debeant contra pœnam afficientem juste resilientem, non vero contra pœnam adversus resilientem injuste.

Id clarius ostendit Giribaldus *Tract.* 10. *ad Mat. c.* 1. *dub.* 10., quia *c. Gemma*, in quo damnatur, & irritatur pœna posita in contractu sponsalium agebatur de sponsalibus inter impuberes celebratis, qui juste possunt cum ad pubertatem pervenerint resilire, & sic videtur, irritationem pœnæ tunc solum valere, cum adest justa, & rationabilis causa recedendi. Videtur ergo, teneri Tiberium ad pœnam appositam persolvendam, quod fuse probant Suarez, Vasquez, Coninchius, Layman, Pontius, & alii a Giribaldo citati.

CAS. III. Pomponius, Sponsalibus cum Berta valide contractis, alia postmodum Sponsalia contrahit cum Mævia, interveniente juramento, & carnali copula in majorem spem futuri matrimonii.

Qu. Utrum Pomponius debeat stare primis Sponsalibus, vel secundis?

Resp. Spectato rigore justitiæ debere Pomponium stare primis sponsalibus. Stante enim validitate priorum sponsalium, posteriora sponsalia fuerunt invalida, & cum fuerint inique contracta, neque potuerunt juramento convalidari, quia juramentum non est vinculum iniquitatis. Major difficultas posset esse de copula, adeo ut Pomponius, saltem tanquam deflorator, liber evadat ab obligatione priorum sponsaliorum, ut alteri promisit equum, & postea accepto, consumptoque pretio alteri vendidit, tenetur huic tradere. Pariter, qui virginem defloravit in spem futuri Matrimonii, tenetur eam ducere, licet antea emisisset votum castitatis, aut religionis. Sicuti ergo tradito alteri equo cessat obligatio promissionis alteri factæ, & Virgine deflorata, votum non obstat, quo minus eam ducere debeat; ita in re nostra obstare non poterunt prior sponsalia, ne alteram ducat. Denique cum duo simul agunt, alter de lucro acquirendo, alter de damno vitando, huic non illi favendum est. Agit vero in casu nostro prima sponsa de lucro acquirendo, agit secunda de damno vitando, ergo huic potius favere debemus.

Verum respondeo, promissionem factam secundæ sponsæ semper esse nullam, utpote de re illicita, cum fuerit primæ sponsæ promissa, neque injuriam alteri illatam jus adimere a prima acquisitum, præsertim cum damnum hoc alia ratione possit compensari, ad quam utique compensationem Pomponius tenebitur. Non valent autem rationes adductæ, nam in promissione, & venditione equi duæ obligationes concurrunt, quæ diversi sunt generis, cum in promissione oriatur obligatio ex fidelitate, in traditione oriatur ex justitia. Obligatio autem, quæ oritur ex justitia debet prævalere. Pariter qui Virginem defloravit cum spe matrimonii, debet ducere, quia obligatio voti a virtute religionis proficiscitur, quæ minus obligat, quam justitia, unde nascitur obligatio ducendi Virginem hac promissione defloratam. Deinde prius votum non omnino aufertur per matrimonium, sed suspenditur; at in nostro

casu

casu prior obligatio prorsus extinguitur. Tandem quia Deus non ita exacte promissionem sibi factam solvi petit, ut homines, neque enim impleri vult cum damno tertii. Homines vero propter injuriam alteri illatam privari nolunt suo jure. Hinc ad ultimum est lata disparitas; non enim agimus de contractu lucrativo, sed oneroso, cum fuerit ex utraque parte obligatorius; unde potius valet axioma alterum, quod prior in tempore est potior in jure. Dicendum est ergo, debere Pomponium stare primis sponsalibus.

Addidi tamen, hoc verum esse spectato rigore justitiæ; nam prima sponsa teneretur ex charitate cedere juri suo, si altera ex defloratione grave damnum pateretur, cum charitas obliget ad leve nocumentum patiendum, ne proximus gravissimum subeat. Stant pro hac parte Sanch. Henriq. Lop. Ronc. aliique. Stant contra nos Palaus, Viva, Pontius Diana, Girib. Salmat. &c.

MENSE OCTOBRI.

CAS. I. Theophanes a Tiberio rogatus, ut ei 1000. aureos mutuet, libenter annuit; eique *gratis omnino* pecuniam credit; verum in enumerando pecuniam fidenter sperat, ut ex ejusmodi mutuo aliquid lucri sibi possit obvenire.

Qu. Utrum Theophanes propter hujusmodi spem peccet peccato usuræ; cum Christus Dominus dixerit *Luca 6. 35. mutuum date nihil inde sperantes*.

Si Sotum audimus *lib. 6. de Just. q. 1. art. 1.* licet Theophanes hac ratione mutuando non se conformaret Christi Domini verbis *mutuum date nihil inde sperantes*, non propterea graviter peccaret, cum ipse putet, verbis hujusmodi non præceptum, sed consilium contineri, quatenus sensus sit, ut bene faciamus proximo, eique mutuum demus absque intuitu humanæ mercedis, ut divina merces recipiatur; nam per ipsum usuræ prohibitio directe continetur in eo præcepto *non furaberis*. Communis tamen sententia vult, usuram prohiberi etiam in eo loco Evangelico, quatenus ea verba partim consilium contineant, ubi dicitur *mutuum date*, partim vero præceptum, ubi additur *nihil inde sperantes*; ita ut absolute loquendo non teneamur mutuare; mutuantes vero semper teneamur nec lucrum sperare. Nam Urbanus III., Alexander III., Leo X., reprobantes lucrum ex mutuo, ea Christi verba solent afferre; quod etiam facit Div. Thom. Covar. Bann. Nav. Rebel. Les. & passim Doct.

Hac posita explicatione, ut omittam varias opiniones, quibus quæstionem hanc, difficilem utique, atque perutilem declarandam aggrediuntur Cajetanus, Sotus, Contradus, Medina, Navarrus aliique, respondeo cum Toleto *Libr. 5. sum. c. 21.* distingui oportere inter habere spem, & habere intentionem: nam aliud est sperare, seu desiderare rem, aliud ipsam intendere. Intentio enim non solum dicit velle rem, sed etiam dicit finem operationis, ut propter illam rem homo operetur. Spes autem, & desiderium solum dicunt simpliciter velle. Hoc posito dicit, quod habere spem, aut desiderium habendi aliquid ultra sortem, non facit mutuantem usurarium; bene vero habere intentionem. Cum ergo Theophanes, licet fidenter speret lucrum obventurum ex mutuo, tamen

men lucrum ipsum non intendat ut finem mutui, non erit usurarius. Quod vero lucrum sic speret, ut ipsum non intendat tamquam operis finem, ex ipsa casus expositionem colligitur. Erat enim mutuaturus, de hac spe ne cogitans quidem; spe vero accedente primam intentionem non mutavit; unde nihil admisit contra illa verba *mutuum date nihil inde sperantes*.

CAS. II. Eusebius mutuat pariter 1000. aureos Titio cum hac *principali* intentione, ut illius benevolentiam, & amicitiam assequatur.

Qu. Num ejusmodi Eusebii intentio usuræ labe infecta sit.

Resp. Ex communi sententia usuram non esse intendere in mutuo etiam *principaliter* benevolentiam, & amicitiam mutuatarii, quia benevolentia & amicitia ratione sui non sunt pretio æstimabiles, neque, ut inquit Angelicus, pecunia commensurantur. An autem usura sit dicere, mutuo tibi pecuniam cum pacto, ut sis mihi benevolus; negat Soto, quia amicitia & benevolentia ita sunt effectus animi liberi & voluntarii, ut nullo modo cadant sub debito, vel obligatione civili. Rectius vero Molina in hoc mutuo usuram agnoscit, quia in hoc casu ex obligatione antidorali fieret obligatio civilis, quæ est lucrum pecunia æstimabile. Eamdem opinionem tenet Giribaldus de mutuo, & usura 2. 36. & alii apud ipsum.

Dixi benevolentiam, & amicitiam ratione sui non esse pretio estimabiles; possunt enim considerari non solum ratione sui, sed etiam ratione effectuum, qui possunt inde prodire, qui quidem effectus cum possint verum lucrum afferre, aliam pariunt difficultatem. Potest enim Eusebius principaliter sistere in sola amicitia Titii, & potest ulterius intendere effectus, qui ab hac amicitia essent ipsi obventuri. Si 1. responsio jam patet. Si 2. potest rursus inquiri, an hæc intentio sit usuraria.

Resp. autem eadem ratione. Si enim Eusebius amicitiam intendat, & commoda ab ipsa obventura, ita quidem, ut non deducat in pactum, sed speret ex sola amicitia, non est usurarius. Si autem non solum intendat tamquam sponte ab amicitia profectura, sed etiam in pactum deducat hujusmodi commoda, tunc erit usurarius.

At inquies; conferre spirituale cum intentione acquirendi temporale, etiam ex gratitudine, ex motu Pii V. est Simonia. Cum ergo sit usura in temporalibus, ut est Simonia in spiritualibus, erit usurarius, qui lucrum intendit ab amicitia, etiam obventurum ex sola gratitudine. Ad hoc vero respondeo, in hac re non valere paritatem adductam. Ideo enim primum, non quia malum suapte natura, sed quia prohibitum; unde non sequitur de usura, nisi Pontifex tale mutuum prohibeat, quod factum non est.

CAS. III. Eranistes summis precibus exoratus mutuat Cajo 10. aureos, sed cum hac intentione, & pacto; ut cum de sua apotheca injuste male dixerit, ipse ad illam inposterum, emptionis causa, adire quandoque teneatur.

Qu. An ejusmodi pactum sit usurarium?

Resp. duplici intentione posse Eranistem convenire cum Cajo de sua Apotheca, in gratiam mutui identidem frequentanda. Potest enim 1. lucrum intendere, quod ex hac frequentatione facile reportabit; potest 2. unice intendere restitutionem famæ, malis artibus Caii injuste læsæ. Si primum intendat, communis est Doctorum sententia, pactum hoc esse

usu-

usurarium. Conventio enim, ut inquit Giribaldus *de mut. & us. n. 33.*, & pactum quodcumque, per quod mutuatario imponitur onus, & obligatio ex justitia aliquid præstandi, ad quod alias non tenebatur, usurarium est, & illicitum. Ratio est, quia usura est lucrum immediate proveniens ex mutuo, idest ex pacto, & obligatione unice contracta ratione mutui, tamquam ejus pretium, & ut debitum ex justitia, non quia vere debeatur ex justitia, sed quia exigitur tanquam si esset debitum ex justitia, & titulo oneroso, & pacto ipsorum contrahentium, ergo lucrum, & commodum quodcumque pretio æstimabile tali pacto collatum est usurarium. Cùm itaque Cajus liber omnino sit, ut Apothecam adeat, quæ sibi placuerit, non poterit sine usura hac libertate spoliari, & cogi ratione mutui ad Eranistis Apothecam adeundam.

Si vero Eranistes non lucrum intendat, sed famæ restitutionem, distinguere rursus oportet: Vel enim hæc famæ potest alia via reintegrari, vel una superest via si adeat identidem ipsius Apothecam. Si primum, respondeo, adhuc pactum hoc esse usurarium, & quidem ob eamdem rationem. Nam licet Cajus ex justitia teneatur ad restituendam famam malis artibus læsam, tamen si hæc restitutio pluribus modis obtineri facile possit, liber omnino est ad eum eligendum, quo uti libuerit. Erit ergo prorsus iniquum pactum impositum ab Eraniste, quod ipsum spoliat hac libertate, & ipsum obligat ratione mutui ad famam restituendam, suæ Apothecæ frequentatione.

Si vero Cajus alia ratione famam resarcire non potest, nisi Apothecam frequentando, dico, Eranistem etiam ratione mutui posse de hac re cum ipso convenire. Licet enim, ut inquit Navarrus, non possim exigere ex mutuo, quod mihi debetur ex charitate, quia tunc induco per mutuum vinculum justitiæ, quod est fortius vinculo charitatis, atque adeo commodum ex mutuo reporto; Si tamen mutuo gratia recuperandi, quod mihi liquido ex justitia debetur, non sum usurarius. Ratio autem est, quod hanc recuperationem non intendo ratione mutui, sed ratione justitiæ, nec aliquod commodum ex mutuo reporto, quod mihi ex justitia non deberetur. Hæc etiam est Doctrina Molinæ d. 309. Si ergo Eranistes hac Apothecæ frequentatione, de qua cum *Cajo* paciscitur, sibi solum proponat famæ restitutionem, alia via non obtinendam, usurarius non erit.

MENSE NOVEMBRI.

CAS. I. Cum Apulejus mortali morbo inopinate corripiatur; Capellanus præsens infelici casu perterrefactus, post absolutionem a peccatis, ei administrat extremam Unctionem, adhibendo scilicet, quasi necessitate cogente, oleum simplex ex olivis expressum ab Episcopo non benedictum.

Qu. num ejusmodi unctio rationem habeat Sacramenti?

Resp. Legenda esse super hac re, quæ doctissime scribit in Opere de Synodo Diœcesana libro 8. c. 1. n. 4. Benedictus XIV. ubi opiniones præcipuas erudite proponit, & Auctores recenset, quorum doctrina erudiri debemus. Nos enim, ut more nostro pauca dicamus; quæ certa sunt afferemus, remittendo ad fundamenta, quæ vel ab ipso recensentur, vel proponuntur alibi inquirenda; quod vero obscurum relinquitur; proposita

posità dubitandi ratione, aliorum arbitrio definiendum relinquemus. Certum itaque est, oleum in extrema Unctione adhibendum esse debere Episcopi benedictione antea consecratum. Certum pariter est, Romanum Pontificem posse concedere hanc facultatem Presbyteris, ut Sacerdotali benedictione oleum hoc ab ipsius consecretur, validumque esse Sacramentum, si oleo administretur, Pontifice concedente, hac ratione a Presbyteris consecrato. An autem Sacramentum sit validum, si ministretur cum oleo, neque ab Episcopo, neque a Presbyteris peculiari Pontificis concessione ad hoc delegatis consecrato, ut hoc innotescat, afferam Juvenini sententiam *dis. 7. de extrema Unctione Q. 3. c. 1.*, ut ejus Doctrina proposita, quisque pro libito vel in ejus opinionem concedat, si ipsa placuerit; vel si secus ab ipsa dissentiat. Statuta itaque hac conclusione, *quod nulla consecratio sive ab Episcopo, sive a Presbytero peracta necessaria est, ut Sacramentum valeat*, sic Vir clarissimus ipsam ostendit.

„ 1. Nec in scriptura, nec in traditione reperire est aliquid, quo astruatur necessitas, de qua hic est quæstio. 2. Nullius sunt ponderis ea, „ quibus opinio contraria nititur. Ideo enim asserit, absolute requiri „ consecrationem illam, quod ex Apostolo Jacobo unctio fieri debeat „ in nomine Domini. — Quod Ecclesia damnarit Waldenses, qui rejiciebant ejusmodi consecrationem. — Quod (ait Bellarminus) Eugenius Papa IV., & Conc. Trid. doceat, consecratum oleum esse „ hujusce Sacramenti materiam; cum e contra cum agunt de Baptismo „ definiant, aquam naturalem esse illius materiam; omissa benedictione, qua solet consecrari.

„ Sed non est, cur ea argumenta quemquam moveant: Siquidem his „ Jacobi verbis *in nomine Domini*, non significatur *benedictio*, sed quod „ Minister vice Christi fungatur, agat illius auctoritate, dum inungit „ infirmum. — Waldenses merito proscripti fuere, quod impium sit „ ritus Ecclesiasticos superstitionis insimulare, aut eos contemnere, ut „ insimulabant, & contemnebant Waldenses. — Eugenius IV., & „ Conc. Trid. ideo benedictionis, olei, non aquæ Baptismalis meminere, quod ditem Scholasticorum. An illa benedictio necessaria sit, „ ut valeat Sacramentum, an non sit necessaria, dirimere noluerint. „ Sat fuit Eugenio Armenos docere ritus Latinorum. Hunc sibi Synodus Tridentina scopum præfixit: damnare nimirum hæreticorum dogmata, non autem, quæ salva fide Scholastici placita defendunt. „ Hæc Juvenin loco citato.

Hæc tamen argumenta, quæ Theologos recentiores in ejus traxere Sententiam, non ita movente Laurentium Berti. Nam vetustiorum mentem inquirens, qui numero longe majores, auctoritate, & doctrina saltem pares oppositam opinionem tenuerunt, arbitratur utriusque perpensis, *certum non esse valere Sacramentum extremæ Unctionis oleo non consecrato collatum*. Ad quod suadendum præter alia argumenta, quæ apud ipsum videri possunt lib. 5. c. 4. affert postremo loco, quod statuitur in 5. Synodo Mediolanensi in hæc verba: *Parochus si per errorem aliud oleum, quam quod infirmorum est, ad ægrotum ungendum adhibuerit, etiamsi Chrismatis, aut Cathecumenorum sit, ut erratum emendet olei sacri, quod proprium infirmorum est, eidem adhibeat, & tunc Sacramenti formam iteret.* Animadvertit autem vir clarissimus, quod si

putassent Patres, valuisse Sacramentum hoc modo collatum, jussissent quidem caute suppleri, quod fuerat incaute prætermissum, scilicet auctionis, sed formam repeti non præcepissent.

CAS. II. Parochus *facili negotio* subdelegat Capellanum ad impertiendam infirmis in articulo mortis Apostolicam Benedictionem.

Qu. utrum jure?

Resp. negative. Colligitur hoc tum ex Bulla Benedicti XIV. quæ incipit *Pia mater*; tum ex Notificatione Illustrissimi, & Reverendissimi D. D. Lactantii Felicis Sega super usum ejusdem Bullæ emanata die 8. Junii anno 1747. Hæc enim Notificatio ad hanc impertiendam Benedictionem delegat Parochos tam Civitatis, quam Diœcesis, & quatenus legitimo impedimento detineantur, delegat etiam eorumdem Capellanos. Patet enim ex hac concessione, quod Parochus debet esse legitime impeditus, ut Capellanus habeat hanc facultatem. Posito autem legitimo Parochi impedimento, posse Capellanum hunc Benedictionem impertiri, non quidem tamquam subdelegatum a Parocho, cui non conceditur hæc subdelegandi facultas, sed suo quasi jure; ipse ipse enim, Parocho impedito, delegatus remanet eadem auctoritate, qua delegatus est Parochus. Quod si perperam ageret Parochus *facili negotio* Capellanum, subdelegans, a fortiori perperam ageret, si quemlibet pro arbitrio Sacerdotem ad hoc munus deputaret. Quale autem esse debeat legitimum hoc Parochi impedimentum, determinari poterit ex consuetudine Ecclesiæ, pro ut colligitur ex ipsa Bulle *Pia mater*. Si enim diu viguit hæc consuetudo, ut facultas hæc solis Episcopis de triennio in triennium ipsam petentibus concederetur, & cum ea restrictione, ut deberent exercere ipsam per se ipsos, & solum nocturno tempore casu legitimi impedimenti pro ea vice tantum possent alium delegare; hæc certe consuetudo docere Parochos debet, quanti Ecclesia fecerit hanc facultatem, & quantum propterea in hac etiam majori concessionis amplitudine curare debeant, ut non nisi vere impediti non prætermittant per se ipsos exercere.

CAS. III. Capellanus subdelegatus post extremam Unctionem, dum vult infirmo Benedictionem Apostolicam impertire, illum videt agentem animam.

Qu. num, urgente mortis articulo, ejusmodi absolutionis formula contrahi possit; & quæ verba in tali casu proferenda sint, & quæ omittenda?

Resp. Satis in hac re provisum esse in eadem Bulla *Pia mater*, concludit enim: *Si vero infirmus sit adeo morti proximus, ut neque Confessionis generalis faciendæ, neque præmissarum precum recitandarum tempus suppetat, statim Sacerdos benedictionem ei impertiatur*, incipiendo nempe ab iis verbis *Dominus noster &c.*

MENSE DECEMBRI.

CAS. I. Hiberno tempore ad declinandam frigoris intemperiem Eventius Sacerdos in stabulum se se recipit, ibique Horas Canonicas persolvit.

Resp. cum Giribaldo *tract. V. in 1. præc. dub. 3.* 11. Pro recitatione privata nullum ab Ecclesia locum determinari. Asserere quidem Paulum, & Bonacinam, excipi immunda loca, in quibus recitare dicunt

esse

esse veniale, propter quamdam irreverentiam; & probabilius neque in hisce locis ullum peccatum committi, dummodo id fiat debito modo citra contemptum; ubi enim licet orare mente, ibi etiam licet orare voce. Id porro confirmant verba ps. 102. *In omni loco dominationis ejus benedic anima mea Domino*; quo in loco ait Glossa: *Ubi non dominatur, ibi non benedicatur; ubique dominatur, ubique benedicatur, nullus excusetur*; & de facto Job orabat in sterquilinio, Jonas in ventre Ceti, & Daniel inter Leones, & sic potest ubique officium recitari. Cum ergo Eventius noster, honesta causa, nempe ad frigoris intemperiem declinandam, in stabulum se recipiat, neque ad contemptum id faciat, & supponatur tum mente, tum ore, tum corde hanc recitationem absolvere, & præter loci qualitatem nullum alium defectum admittere, dicendum erit recitare decenter.

CAS. II. Parochiani nonnulli, dum Festis diebus Ecclesiam adeunt, illam armati ingrediuntur; ipsumque Sacrum audiunt vel *reticulis*, vel *pileolis* capita cooperti.

Qu. Utrum graviter sint a Parocho reprehendendi?

Resp. ad pr. affirmative, nam hoc revera prohibetur Inst. 99. Benedicti XIV., qui hujus prohibitionis rationes adducens ex ordine ostendit, Sacros Canones prohibere ad Sacras Ædes cum Armis accedere — S. Carolum in primo Provinciali Concilio decernere, nemini licitum esse astam, vel sclopetos, balistas, aliave ejusdem generis Arma in Ecclesiam inferre — in suis Institutionidus sic alloqui Vicarios Foraneos — Satagite diligenter, ne fideles, cum ad officia religionis celebranda conveniunt, Arma deferant saltem hastata, neque alia concipiendo igni accommodata. Addit Synodum nostram Bononiensem Cardinali Jacobi Boncompagni lib. 1. c. 10. ita statuentem: *Templum Dei pacis, non armorum locus est. Præsenti Decreto arma quæcumque hastata, sive ad concipiendum ignem conflata inferri prohibemus, sub pœnis nobis arbitrariis: nec more castrorum deponantur apud parietes intus Ecclesiam, aut foris, non enim statio militibus, sed orantibus Sacræ panduntur Ædes*. Quibus Decretis, post quam alia in eam rem firma argumenta erudite adjecerit, gravissime Parochos exhortatur, ut curam omnem adhibeant, ne hæc corruptela propter eorum negligentiam propagetur, & ubi invaluit, morem indignissimum omni adhibito studio eliminare conentur. Hæc autem decreta renovanda censuit Archiepiscopus noster Emin. Card. V. Malvetius, qui Elicto promulgato anno 1756. super venerationem Ecclesiis debitam, tum alia plurima sapienter, & religiose providit; tum super hac re hæc habet expressa verba: *Niuno ardisca di entrare in Chiesa di privata autorità, con Arme da fuoco, o Arme in Asta, nè alcuno si faccia lecito di appoggiarle come in deposito al muro interno, ed anche esterno di essa; imperciocchè la Casa di Dio, non è una Piazza d' Arme, ma luogo di pace aperto a quelli, che vi si radunano per adorare il Signore*.

Hinc pariter ad alteram partem respondeo affirmative, jure scilicet Parochum eos graviter reprehendere, qui Sacrum audiunt pileolis, vel reticulis capita cooperti. Si enim, ut inquit Apostolus 1. ad Corinth. 1. *Omnis vir orans velato capite deturpat Caput suum*, quanto magis dicendum erit, Dei majestatem offendere, qui non modo privatim orant, sed cum hac indecentia in Ecclesia Dei Sacrificio intersunt.

Agitur de hac re in eodem Edicto, quod modo laudavimus, ubi verbis Chrysostomi, , & Bernardini Senensis, postquam cohibuerit aliquarum mulierum impudentiam, quæ carnales & vanæ cum meretriciis ornamentis accedunt ad sacratissima loca, & quasi saltaturæ pergunt ad Dei Ecclesiam, relate ad homines ita prosequitur: *Per lo contrario gli Uomini debbano entrare in Chiesa, e starvi a capo scoperto, quindi proibiamo espressamente, e condanniamo la pratica de' Bottegari, e d' altra gente minuta, che suol tenere la beretta, o la rete in testa. Nè tolleteremo l' uso delle medesime, se non quando la decenza, e l' infermità lo richiederanno.* His placet, superaddere, quæ in Synodo Imolensi statuta sunt anno 1766. ubi App. ad 4. partem Edic. 1. hæc habentur. *Quanto è convenevole, che ogni Cristiano portandosi alla Chiesa procuri in se medesimo ogni possibile compostezza nel vestire, altrettanto è biasimevole, nè può tollerarsi l' uso troppo liberamente introdotto di comparirvi con vestiti indecenti, e domestici. Quindi proibiamo il portar nelle Chiese berettini da casa, reti, vesti da camera, e simili abiti di confidenza sotto pene a noi arbitrarie.* Hæc autem omnia satis ostendunt, justam fuisse in utroque capite Parochi reprehensionem.

CAS. III. Titius cum Cajo rixatus, ipsum intra Ecclesiam persequitur; ibique in eumdem Cajum Sclopetum explodit; qui tamen nullo vulnere accepto ab Ecclesia aufugit.

Qu. Utrum Titius a quolibet Confessario absolvi possit?

Resp. negative. Nam Synodus Diœcesana Bon. post ea verba, quæ superius retulimus a Benedicto XIV. citata, l. 1. c. 10. immediate prosequitur: *Quod si quis aut gladium distringere, aut sclopum explodere criminose ausus fuerit intra Ecclesiam, excommunicatione innodatum volumus, & declaramus, reservata nobis absolutione.* Confirmatur id ipsum in Edicto superius commemorato, ubi post verba a nobis allata sequitur immediate: *Che se taluno con arma bianca, o da fuoco, o in qualunque modo ardirà, non senza colpa d' offendere il Prossimo gravemente in Chiesa, vogliamo, che a norma dei Decreti del Sinodo Diocec. 10. sia immediatamente Scommunicato; ed oltrechè riserbiamo a noi la facoltà di assolvero, non lascieremo di punirlo ancora con altre pene arbitrarie.* Neque obstare videntur illa verba *d' offendere il prossimo gravemente*, perinde ac si ad excommunicationem, & reservationem incurrendam non sufficiat sclopeti explosio in Ecclesia, ut habetur in casu, sed requiratur vulnus inflictum; nam imprimis Edictum hoc factum est ad normam Synodi, cui se conformat; Synodus autem, ut vidimus, solam exigit sclopeti explosionem. Deinde cum hoc statuatur in favorem Ecclesiæ, non debet aliud exigi, cum sola sclopeti explosione Ecclesiæ irrogetur injuria. Denique ut graviter proximus offendatur, inflictio vulneris non est necessaria, sed sufficit, quod gravis in ipsum adhibeatur violentia.

LAUS DEO.

CASUS RESOLVENDI

IN DIŒCESI

Anno 1770.

MENSE JANUARIO.

CAS. I. Chrysostomus Jubilæi tempore in occasione proxima constitutus, atque propterea sine absolutione dimissus quoad usque ab ipsa recedat, redit ad Confessarium occasione serio relicta, sed interea elapso jam tempore Jubilæi peccatum reservatum commisit.

Qu. An Chrysostomus in hisce circumstantiis possit acquirere Jubilæum, atque ejus privilegio absolvi ab hoc reservato.

CAS. II. Silverius cum tempore Jubilæi accessit ad Confessarium, & ab ipso obtinuit absolutionem a censuris, habebat in animo implendi reliqua opera, & Jubilæum vere lucrandi, postmodum vero culpabiliter hoc prætermisit.

Qu. An per hanc omissionem reincidat in easdem censuras.

CAS. III. Cœcilia tempore Jubilæi adit bona fide Confessarium complicem in re venerea, atque ab ipso obtinet absolutionem peccatorum, inter quæ erant quædam reservata, & cujusdam voti commutationem; elapso autem Jubilæi tempore, exorto dubio, adit simplicem Confessarium, qui ipsam edocet de nullitate illius Confessionis, & postea eadem Confessione audita absolvit etiam a reservatis, & votum permutat.

Qu. An hic simplex Confessarius bene se gesserit.

MENSE FEBRUARIO.

CAS. I. Tiburtius contractis valide sponsalibus cum Caja, iisdem in suo robore permanentibus, contrahit nova sponsalia cum Mævia. Interim Caja moritur.

Qu. An teneatur Mæviam ducere.

CAS. II. Flaminius Cajo petenti centum aureos, libenter mutuat, non quidem in numerata pecunia, sed exigendos a creditore, a quo ipse non posset exigere sine difficultate, labore, & expensis.

Qu. An sit usurarius.

CAS. III. Petronilla pænitentiæ oblita cum erubescat iterum accedere ad confessionale, mittit famulam, ut Confessarium interroget de satisfactione sibi imposita.

Qu. An Confessarius id manifestans frangat sigillum?

MENSE MARTIO.

CAS. I. Plautilla pia Fæmina, & dives Maritum nacta perditæ conscientiæ, tota est ut promoveat ipsius bonum spirituale,

continuis Eleemosinis, & Missarum celebratione, qua in re ingentes facit expensas.

Qu. An hoc ipsi liceat?

CAS. II. Faustinus tribus jam ab hinc annis & ordinatus in Sacerdotem, & approbatus in Confessarium, toto hoc tempore nec unquam celebravit, nec unquam Confessiones excepit.

Qu. An ut utraque hac omissione peccaverit graviter, & quot peccata commiserit?

CAS. III. Parochus vocatur ad puerum graviter ægrotantem, qui licet nonum annum attigerit, dubium ipsum relinquit, an adhuc obtineat perfectum usum rationis.

Qu. I. præciso hoc dubio an debeat hac occasione ipsum communicare, licet nondum communicaverit. II. Posito hoc dubio quid agere debeat?

MENSE APRILI.

CAS. I. Alcibiades furatus Cajo Horologium, & centum Aureos; Horologium idem, & æquivalentem pecuniam tradit Confessario, ut pro ipso restituat. Moritur Confessarius, nondum facta restitutione, & bona hæc Confessarii credita transeunt ad hæredes.

Qu. An Alcibiades, cum hæc nequeat recuperare, ne prodat se ipsum, teneatur alia via restituere?

CAS. II. Lucillus graviter læsus ab Antonio, non animo vindictæ, sed ad leniendum dolorem, prorumpit coram amicis in graves querimonias, quibus injurians infamatur.

Qu. An graviter peccet, & compensare teneatur?

CAS. III. Titius emisit votum Communicandi qualibet feria sexta:

Qu. I. An vi hujus voti teneatur petere Communionem in Feria sexta Parascere.

Qu. II. An Parochus, dempta occasione Viatici, possit ea die Eucharistiam petentibus administrare?

MENSE MAJO.

CAS. I. Parochus, cujus Ecclesiæ a divite Benefactore donatum est Ostensorium magni pretii, cum in ipsa Ecclesia Ostensorium aliud habeatur pariter magni pretii, sed Calices argentei pro ejus opportunitate deficiant, convenit cum alio Parocho, in cujus Ecclesia abundant Calices, deest vero Ostensorium pretiosum, & servata æqualitate, peritorum judicio, absque ulla juris solemnitate Calices cum Ostensorio permutat.

Qu. An fecerit contra Bullam *Ambitiosæ*, aut alia jura assensum Apostolicum exigentia.

CAS. II. Pamphilus accepta pingui Eleemosina pro Missæ celebratione, dedit alteri celebrandam, retenta magna parte stipendii,

Qu. I. an debeat restituere. II. Cui facienda sit hæc restitutio, an Domino a quo accepit Eleemosinam, an Sacerdoti, qui celebravit?

CAS. III. Mos erat in quadam Parochia, ut quoties fiebat publica Supplicatio in festo Sanctissimi Corporis Christi, qui telas venales habebant,

bant, ea gratis commodarent Ecclesiæ, ut pendulæ expanderentur ad umbram procreandam. Sed quoniam aliquando accidit, ut orto repente turbine, damnum aliquod passi sint, convenerunt simul, & juramento interposito se obstrinxerunt, ne amplius commodarent, adjecta pœna, ut qui contra fecerit, solveret aureum publico Valetudinario.

Qu. An hoc juramentum sit validum, & an teneantur contravenientes ad hanc pœnam solvendam?

MENSE JUNIO.

CAS. I. Valerianus bona fide emit equum a fure, eumque vendit eodem pretio, postquam, eum sæpius commodando, quinque aureos lucratus est. Post hanc venditionem comparet verus Dominus, qui equum aliunde recuperare non potest.

Qu. An Valerianus pretium equi teneatur Domino restituere; aut quidpiam aliud?

CAS. II. Decedens Aquilius sine hæredibus necessariis, relinquit hæredem Ecclesiam Parochialem, sed hæreditatem onerat pluribus legatis, quorum alia respiciunt celebrationem Missarum pro ejus suffragio, alia dotes in puellas pauperes arbitrio Parochi erogandas, alia vero splendidos sumptus pro quadam solemnitate cum magna pompa celebranda, quæ quidem legata ita absorbent hæreditatem, ut vix quidquam pro Ecclesia hærede remaneat.

Qu. An Parochus in adeunda nomine Ecclesiæ hac hæreditate possit uti beneficio legis falcidiæ, detrahendo scilicet ab ipsius legalis statutam portionem in utilitatem Ecclesiæ.

CAS. III. Domitilla virgo precibus importunis ab Eranisto juvene sollicitata, deflorari patitur; nam nisi statim id faciat, videt ipsum non desiturum, aliisque domum accedentibus, stupri infamiam subitura est.

Qu. An Eranistus in hac circumstantia teneatur aut dotare, aut nubere.

MENSE JULIO.

CAS. I. Parochus ad Infirmum vocatus, cum ex illius Confessione audiat esse concubinarium, & quidem cum prole suscepta, suadet Matrimonium. Ipso annuente, ut secrete hoc peragatur, adhibet testes duas ex mulieribus domesticis facti jam conscias.

Qu. An hoc Matrimonium sit validum?

CAS. II. Idem Parochus ab eodem infirmo rogatus pro testamento condendo, cætera prout de jure persolvit, sed ut cautius secretum custodiat, easdem fœminas adhibet testes.

Qu. an hoc testamentum sit validum?

CAS. III. Villicus, qui plura identidem surripuit, & quidem notabiliter Domino diviti, cum sine incommodo restituere non possit, monetur a Confessario, ut petat a Domino condonationem. Villicus autem benigniorem sperans Domini uxorem, ipsam adit, & generaliter petit, ut si quid de rebus Domini in propriam utilitatem consumpserit, velit condonare; quæ libenter annuit.

Qu. An ejusmodi condonatione ab onere restitutionis liber evadat?

MEN-

CAS. I. Confessarius in executione litterarum Sacræ Pænitentiariæ, quibus nomine Titii postulavit facultatem absolvendi pro quodam impedimento dirimente, cum legat in ipsis litteris clausulas aliquas limitantes hanc facultatem, Quærit a Titio an habeantur in casu eæ circumstantiæ, quibus positis irrita esset hæc absolutio; qui Titius respondet non haberi.

Qu. I. An Confessarius debeat exequi has litteras, licet aliunde certo sciat irritam futuram hanc absolutionem.

Qu.II. quid faciendum si hoc ex præauditis Confessionibus ejusdem Titii.

CAS. II. Parochus committit Capellano, ut in Ecclesia Parochiali assistat Matrimonio Cajæ cum Titio. Capellanus vero, non modo non fungitur hac facultate in Ecclesia Parrochiali, sed vocatus a Caja in alia domo extra Parochiam, ad quam se receperat rusticandi causa, ibi assistit Matrimonio.

Qu. An valide.

CAS. III. Leopoldus in Confessione generali cujusdam fœminæ audit, ipsam tribus ab hinc annis fuisse sollicitatam in actu Confessionis, interrogat an denunciaverit, quæ respondet non habuisse motivum, nam Confessarius non multo post pænitentia ductus, ipsi veniam petiit, monitis salutaribus scandalum abstulit, & magna pietatis fama postea vixit.

Qu. An his non obstantibus debeat Leopoldus ipsam obligare ad denunciandum?

MENSE SEPTEMBRI.

CAS. I. Hermogenes mutuat Alberto centum aureos accepta loco pignoris eximia pictura, tanti æstimata a peritis. Adjicit vero hoc pactum contractui, ut si Albertus intra annum sortem non restituat, pictura oppignorata cedat loco sortis in dominium mutuantis.

Qu. An hic contractus sit licitus?

CAS. II. Parochus accitus a Confratribus Sodalitatis ad facienda sacra solemnia, contendit suum Capellanum anteponendum Capellano Confratrum pro fungendo munere Diaconi.

Qu. An jure?

CAS. III. Prudentius Ægrotans ad mortem, religiose petit a Parocho Confessionem, & Viaticum, solumque admonet, ne verbum faciat de extrema Unctione, non quidem quod ipsam contemnat, sed quod ad ejus memoriam tristitia, & horrore perturbetur.

Qu. An Parochus si blande nequeat tristitiam hanc amovere, possit ipsi tandem acquiescere.

MENSE OCTOBRI.

CAS. I. Dubitans Aliprandus an esset media nox, tamen comedit; Basilius vero certo quidem in media nocte a comestione cessavit, sed inter horologia hanc indicantia deleget ultimum.

Qu. An uterque possit ad Communionem accedere?

CAS.

CAS. II. Domitilla hausta aqua ad hos abluendum, dubitat, an guttam aliquam deglutierit.

Qu. An posito hoc dubio a Communione debeat abstinere?

CAS. III. In quoqam Oratorio publico celebratur singulis annis, Festum Sancti Titularis, ita quidem, ut aliquando celebretur in die propria, sæpius vero in Domenica, quæ est infra octavam. Sacerdotes vero, qui in eodem Oratorio ad celebrandum confluunt, recitant Missam de Titulari cum *Gloria*, & *Credo*.

Qu. An bene se gerant?

MENSE NOVEMBRI.

CAS. I. Occurrente Festo Titulari, vel Consecrationis Ecclesiæ Parochialis, orta est quæstio inter Sacerdotes, qui in eadem Parochia habent permanens domicilium, an ipsi de Titulari, vel de Consecratione Officium cum octava jure valeant recitare.

Qu. A Parocho hujus quæstionis solutio?

CAS. II. Parochus certo sciens, infantem in partu periculoso fuisse ab obstetrice rite baptizatum, tamen ad solatium parentum, qui huic baptismo non acquiescunt ipsum rebaptizat. Archipresbyter hoc audito ipsum reprehendit tanquam factum irregularem, addens, quod ad hoc præcavendum debebat baptizare sub conditione.

Qu. I. An vere hic Parochus factus sit irregularis.

Qu. II. An evasisset irregularitatem Archipresbyteri consilium exequendo.

CAS. III. Cum Rubrica Missalis, quæ præmittitur Missæ votivæ de Sponso, & Sponsa præscribat = *Si benedictio nuptiarum, facienda sit die Dominico, vel alio die Festo, dicatur Missa de Dominica, vel Festo &c.* quidam contendunt per hæc verba *vel alio die festo*, festum intelligi de præcepto, ideoque inferunt, posse Parochum in nuptiarum benedictione dicere Missam votivam de Sponso, & Sponsa in festo etiam duplici non de præcepto.

Qu. An sic explicantes præfatam Rubricam, verum assequantur ejusdem sensum.

MENSE DECEMBRI.

CAS. I. Contractis Sponsalibus inter Ircanum, & Apolloniam, factisque denunciationibus, Ircanus manifestat Parocho, se non posse ducere Apolloniam, obstant enim sponsalia (quod antea nesciebat (secreto ab ipso contracto cum ejus sorore jam defuncta, Postmodum vero adit Parochum, & aperte fatetur, se hoc impedimentum falso excogitasse, ut haberet justum motivum resiliendi a sponsalibus; pœnitentia enim ductum se retractat, & paratus est ad Apolloniam ducendam.

Qu. An Parochus hac audita retractatione possit tuto ad matrimonium procedere?

CAS. II. Hermogenes audiens ab Antonio, ipsum esse paratum ad nominandum Ridulpham pro Parochia sui Patronatus, atque ad legandos in ejus favorem centum aureos, ipsi præ oculis ponit alium Sacer-

Sacerdotem, & licet noverit minus dignum Ridulpho, tamen ipsum ita laudat, ut Antonius mutata voluntate, tum in Parochia, tum in centum aureis ipsum substituat.

CAS. III. Pamphilus emisit votum jejunandi qualibet feria secunda. Cum autem hoc anno incidat in eadem feria pervigilium nativitatis Domini.

Qu. An obstet hoc votum, quominus uti possit benigna illa tollerantia, quæ in hoc pervigilio permittere solet refectiunculam copiosiorem?

FINIS.